

NOTAT

om EU som ny supermagt

**USA's trojanske
heste i Europa**

**Glatbanekørsel
i Kosovo**

**Centralasien
– den nye baghave**

**Det indre
våbenmarked
på vej**

Ord og begreber

Der optræder et hav af forkortelser, navne og særlige udtryk i EU's verden. Det gælder også udenrigspolitikken. Her er nogle af de vigtigste som optræder i dette nummer.

EUPT: European Union Planning Team. Kodenaavn for EU's planlagte engagement i Kosovo. www.eupt-kosovo.eu

ESFP: Europæisk sikkerheds- og forsvarspolitik er en del af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Omfatter en gradvis udformning af en fælles forsvarspolitik, som en dag kan føre til et fælles forsvar.

Forsvarsagenturet: Det Europæiske Forsvarsagentur blev oprettet 2004 og har bl.a. til formål at fremme det europæiske våbensamarbejde. www.eda.europa.eu

FUSP: EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Traktatfæstet i Maastrichttraktaten 1993.

Højtstående Repræsentant: Betegnelse for den øverste ansvarlige for EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Posten er siden 1999 besat af spanieren Javier Solana.

Peterbergopgaver: Opkaldt efter stedet for afholdelsen af WEU's ministerrådsmøde i juni 1992 – ved Bonn i Tyskland. Petersbergopgaverne omfatter humanitære opgaver, redningsopgaver, fredsbevarende opgaver og kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse.

WEU: Den Vesteuropæiske Union. En europæisk organisation for sikkerheds- og forsvarssamarbejde. Grundlagt i 1948 l dog er WEU's operationelle kapaciteter overført til EU.

Læs mere...

Folketingets Europaudvalg udgav i 2005 en bog på 153 sider om EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Undertitlen »fra erklæringsdiplomati til militær krisestyring« mere end antyder, at der er sket en rivende udvikling på dette område.

Pjecen gennemgår grundigt hele den historiske udvikling, herunder de forskellige traktatændringer og den praktiske gennemførelse af udenrigs- og sikkerhedspolitikken.

Særlige kapitler handler om det danske forbehold på forsvarsområdet og om inddragelsen af folketinget i beslutninger vedrørende udenrigspolitik.

Pjecen er udarbejdet af EU-fuldmægtig Peter Riis i samarbejde med EU-chefkonsulenten i Folketinget. Den kan downloades fra Folketingets EU-Oplysning på adressen <http://www.eu-oplysningen.dk/om/publikationer/smaatryk/>

Abonnement:

Helårlig 495 kr. halvårlig 260 kr. • Studerende og pensionister: Helårlig 370 kr. halvårlig 195 kr. • Foreninger og biblioteker: Helårlig 790 kr. halvårlig 410 kr. • Udkommer 11 gange om året • Konto: Reg.nr. 9647 Konto nr. 5000181 • NOTAT udgives i samarbejde med ind/dem-gruppen i EU-parlamentet.

Redaktionen: redaktionen@notat.dk

I redaktionen: Åge Skovrind, Erling Böttcher (ansv.), Anders Rom Dahl, Staffan Dahllöf, Pelle Christy Geertsens, Kenneth Haar, Luise Hemmer Pihl og Sven Skovmand.

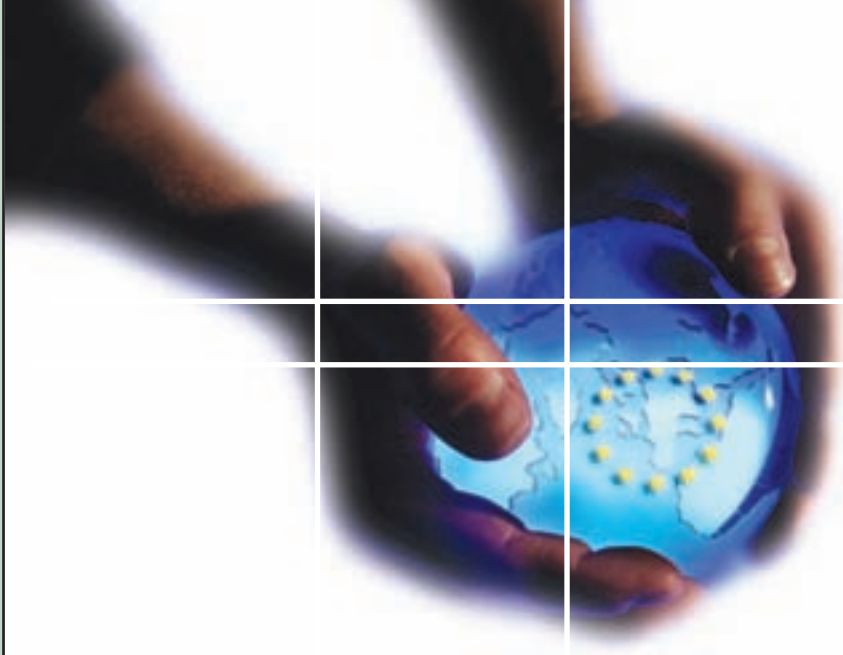
Abonnement: Dorte Duun, dorte@notat.dk

Forretningsfører: Finn Ellegaard, finn@notat.dk

NOTATs artikler kan genfindes på: www.notat.dk

Al post til NOTAT sendes til: Nordkystvejen 2 F, 8961 Allingåbro, Tlf. 86 48 16 00, Fax: 86 48 02 33

ISSN: 1603-7480

INDHOLD

En kæmpe, en dværg og en orm	3
Milepæle i EU's udenrigspolitik	4
En union med en mission	6
EU på glatbanekørsel i Kosovo	8
USA's »trojanske« heste i Europa	10
Skænderi om Irak i glemmebogen	12
Om fem år kan EU tage USA's plads	14
Kommentar: Erik Boel	16
Kommentar: Keld Albrechtsen	17
Her udvides baghaven	18
EU på jagt efter olie og gas	20
Våbenlobby på arbejde	22
Et indre våbenmarked på vej	24
Rigtige og forkerte terrorister	26
Norge på den globale scene	28
EU til fredsprøve	29
Og hans telefonnummer er	30

Ekstra eksemplarer af dette nummer kan købes til undervisning eller møder. Send en e-mail til notat@notat.dk eller ring på tlf. 86 48 16 00 og få et tilbud.

Erling Böttcher
redaktør

EN KÆMPE, en dværg og en orm

En supermagt er en stat som »har mulighed for at påvirke verdensbegivenheder og manifestere sin magt i stor skala«. Sådan lyder definitionen i Wikipedias internetleksikon. Det passer bedst, står der, på en stat med »stærk økonomi, stor befolkning, militær overmagt med en stærk hær, et stærkt flyvevåben og en stærk flåde. Desuden kræves besiddelse af satellitovervågning og et stort arsenal af masseødelæggelsesvåben. Supermagter har ofte kolonier eller satellitstater«.

USA lever op til det hele. Kina og Indien er kandidater på vej. Men hvad med EU?

Det er oplagt at EU allerede er en supermagt økonomisk set. EU har dobbelt så stor andel af verdenshandelen som USA og tøver ikke med at bruge sine store økonomiske muskler i internationale handelsforhandlinger.

Men penge gør det ikke alene. EU har ikke sin egen hær. Og Irakkriegen i 2003 var et eksempel på, at uenigheder mellem medlemslandene kan forhindre EU i at tale og handle i fællesskab. Som en tidligere belgisk minister har sagt det, er EU »en økonomisk kæmpe, en politisk dværg og en militær orm«.

I dette nummer af NOTAT har vi valgt at sætte fokus på det stof, supermagter er gjort af. Er EU en supermagt? Har EU muligheden for at blive det? Hvad trækker fra og hvad taler for? Hvilke mål vil supermagten stræbe efter?

En ting er sikker: Der arbejdes ihærdigt for at give den politiske dværg et skud væksthormoner, og ligeledes på at få den militære orm til at vokse sig stor og stærk. EU har allerede fået sin første udenrigspolitiske doktrin – en beskrivelse af mål og principper for en fælles udenrigspolitik, den såkaldte Solana-doktrin. EU skulle have en fælles udenrigsminister ifølge det udkast til EU-forfatning som blev nedstemt i Frankrig og Holland. EU-soldater har været ude i deres første militære missioner, alt imens den militære orm får næring af det fælles våbenagentur og en række militærpolitiske institutioner.

Dermed når vi frem til 1.000 kroners-spørgsmålet: Er det en udvikling, vi skal glædes eller græmmes over? Et stort flertal af EU-politikere er enige om at udviklingen kun kan gå for langsomt. Mange af dem ser EU som et modstykke til den måde USA for-

valter sin magt på. Håbet er at EU vil spille en anderledes, fredsskabende og miljøansvarlig rolle. Ikke alle er dog lige enige om at det europæiske alternativ nødvendigvis er så meget bedre end den nuværende verdensorden. Til syvende og sidst er det måske de samme hensyn der tæller: »Unionen forsvarer og fremmer i forbindelserne med den øvrige verden sine værdier og interesser,« står der i udkastet til forfatning for EU.

Som det fremgår af dette nummer, tæller jagten på energiressourcer og økonomisk gevinst en ganske stor rolle når EU agerer på den globale scene. Så spørgsmålet er, hvilke værdier og hvilke interesser? Vi har hentet analyser og kommentarer fra en række eksperter og debattører for at belyse emnet mere grundigt. Og vi har set nærmere på de seneste vokseværk. Mest hos dværgen og ormen – den økonomiske kæmpe gemmer vi til et senere nummer.

Vi giver ikke 1.000 kroner, hvis du kan svare på spørgsmålet om du vil glæde eller græmme dig over EU's udenrigspolitiske udvikling. Men vi giver dig forhåbentlig et bedre grundlag for at tage stilling, god læselyst. ♦

Forskellen mellem en supermagt og en stormagt billedligt: Det amerikanske hangarskib USS John C. Stennis og det britiske HMS Illustrious til højre.

Milepæle i EU's udenrigspolitik

Vestunion i stedet for forsvarsdimension (1954)

I forbindelse med udarbejdelsen af Rom-traktaten var der alvorlige overvejelser om en forsvarsdimension i det nye samarbejde, men det led skibbrud. I 1954 stemte det franske parlament imod oprettelse af et »Europæisk Forsvarsfællesskab«. Franskmandene var nervøse ved den store amerikanske indflydelse på forberedelserne af forsvarsdimensionen, og foretrak derfor enegang. I stedet blev der samme år indledt et løsere samarbejde i Vestunionen (WEU) mellem Storbritannien, Belgien, Holland, Luxembourg, Frankrig, Italien og Tyskland.

Vestunionen blev ikke formelt en del af EF-samarbejdet, så da Rom-traktaten blev vedtaget i 1957, var det uden forsvarsdimension.

Det Europæiske Politiske Samarbejde (1970)

Da Danmark blev medlem af EU i 1973, var udenrigspolitisk samarbejde ikke indskrevet i selve traktaten. EU's udenrigsministre holdt regelmæssige møder med henblik på at Fællesskabet i vigtige internationale problemer skulle tale med én stemme. Dette Europæiske Politiske Samarbejde var etableret i 1970 og skete på et rent mellemstatsligt grundlag.

FUSP – Fælles Udenrigs- og Sikkerheds Politik (1993)

I starten af 1990'erne skete store internationale omvæltninger: Sovjetunionens sammenbrud, borgerkrigen i eks-Jugoslavien og genforeningen af Tyskland. Disse begivenheder medvirkede til at der blev sat turbo på udvikling af en fælles udenrigspolitik i EU.

I *Maastricht-traktaten* (som de danske vælgere forkastede i 1992, men vedtog med forbehold i 1993) blev udenrigs- og sikkerhedspolitikken traktatfæstet. Samarbejdet på dette område skete fortsat på mellemstatslige præmisser, dvs. beslutninger krævede enstemmighed.

Det blev nu slået fast at udenrigs- og sikkerhedspolitikken »omfatter alle spørgsmål vedrørende den Europæiske Unions sikkerhed, herunder udformningen på lang sigt af en fælles forsvarspolitik, som med tiden vil kunne føre til et fælles forsvar«.

Udrykningsstyrke på 60.000 mand (1999)

Amsterdam-traktaten indskrev de såkaldte *Petersbergopgaver* i EU's traktatgrundlag. Der var tale om omfattende humanitære opgaver, redningsopgaver og fredsbevarende opgaver, herunder indsættelse af egentlige kampstyrker.

EU's udenrigs- og sikkerhedspolitik blev formelt udvidet med en *sikkerheds- og forsvarspolitik* på topmødet i Köln, juni 1999. Topmødet i Helsingfors i december 1999 satte tal på EU's militære ambitioner: I 2003 skulle EU inden for 60 dage kunne udsende en militær styrke på op til 60.000 soldater i mindst 1 år.

Solana bliver »højtstående repræsentant« (1999)

Amsterdam-traktaten, som trådte i kraft 1. maj 1999, udbyggede det udenrigs- og sikkerhedspolitiske samarbejde på flere punkter.

EU fik nu en »højtstående repræsentant for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik«, en slags EU-udenrigsminister. Den tidligere generalsekretær i NATO, Javier Solana, blev første og foreløbig eneste mand på posten.

Der blev samtidig blødt op på kravet om enstemmighed med den vigtige artikel 13, som indfører princippet om »konstruktiv afståelse«. Den betyder at et land kan vælge at undlade at blokere for en enstemmig afgørelse – en udvej designet til små lande, som ikke tør sætte sig op imod de store, men som af indenrigspolitiske grunde heller ikke tør være med i en kontroversiel aktion. Der blev også mulighed for at benytte kvalificeret flertal, f.eks. hvis beslutningen er en del af en strategi, som stats- og regeringscheferne allerede har vedtaget i Det Europæiske Råd.

EU fik samtidig et forstærket samarbejde med Vestunionen.

Solana-doktrinen (2003)

Grundlaget for EU's sikkerhedspolitik blev formuleret i *Solana-doktrinen* »Et sikkert Europa i en bedre verden« fra december 2003. Solana-doktrinen beskriver bl.a. de geografiske områder hvor EU har interesser at forsvare, i givet fald med våbenmagt. Dokumentet gennemgår militære og andre trusler mod EU og hvad EU forventes at gøre mod disse trusler: terrorisme, spredning af masseødelæggelsesvåben, regionale konflikter, staters sammenbrud og organiseret kriminalitet.

EU i aktion (fra 2003)

De første blå-gule soldater kom i aktion i marts 2003, da EU overtog ledelsen af NATO's militære operationer i Makedonien. Tre måneder senere sendte EU en styrke på 1.500 soldater til Den Demokratiske Republik Congo – den første aktion udenfor EU's nær-område. Det største bidrag kom fra Frankrig, men også Belgien, Sverige og Storbritannien sendte soldater. Siden har EU været engageret i militære og politimæssige operationer i bl.a. Bosnien-Herzegovina, Sudan, Congo, Georgien og Aceh.

Det Europæiske Forsvarsagentur (2004)

For at udvikle EU's forsvarspolitik oprettede man i 2004 det Europæiske Forsvarsagentur. Agenturet har bl.a. til opgave at fremme det europæiske våbensamarbejde, fremme et konkurrencedygtigt europæisk marked for forsvarsudstyr.

Samme år blev der ved-

taget nye konkrete 2010-målsætninger, som blandt andet omfatter oprettelse af små mobile kampgrupper.

Udenrigsminister og fælles forsvar?

Forslaget til en EU-Forfatning (som i første omgang er skudt ned efter folkeafstemningerne i Holland og Frankrig) ville ophøje Solana fra »høj repræsentant« til at være en egentlig EU-udenrigsminister. Forfatningen indeholdt også et særligt kapitel om forsvar, som forpligter EU's medlemslande til gradvist at forbedre deres militære kapaciteter og bidrage med militære styrker til den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. I forslaget hedder det, at »den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik omfatter gradvis udformning af en fælles EU forsvarspolitik. Denne vil føre til et fælles forsvar, når Det Europæiske Råd med enstemighed træffer afgørelse herom«.

← milepæl

En union med en mi

EU vil det gode i en ond og kaotisk verden. Passer nu det? Og er det godt nok med gode hensigter?

ALTERNATIV TIL USA? Forsøgene på at skabe en fælles udenrigspolitik for 27 lande ligger faretruende tæt på USA's perspektiver for verden. EU svækker FN's autoritet ved at se stort på national selvbestemmelse og på princippet om landes ligeværd.

Eller: EU's fælles udenrigspolitik står for noget nyt i en verden hvor de traditionelle statsbegreber er i opbrud. EU's rolle er at udvide demokrati, menneskerettigheder og retfærdighed. Så forskelligt kan man se på EU's rolle i verdenspolitikken. Og begge beskrivelser henter argumenter fra den samme kilde: dokumentet som sammenfatter EU-landenes fælles sikkerhedsstrategi.

»Se på Iran«

Giovanna Bono har i en årrække forsket i europæisk udenrigspolitik og er hovedforfatter til bogen »The Impact of 9/11 on European Foreign and Security Policy«, som udkom tidligere i år.

Hun fæster sig ved lighederne mellem EU's og USA's nationale sikkerhedsstrategi:

»Den eneste forskel er at EU udpeger ikke fungerende stater« som en sikkerheds-

Et sønderbombet Kosovo efter krigen i slutningen af 1990'erne. Ifølge Giovanna Bono var EU's Balkanpolitik et eksempel på at ledetråden ikke er en »civilisatorisk mission«. Foto: ARRC Images

trussel, mens USA opererer med begrebet »slyngelstater«, og at EU lægger større vægt på regionale konflikter,« skriver hun og adværer mod at se EU's sikkerhedspolitik som en ny slags civilisatorisk kraft.

Den kritik er Niels Aadal Rasmussen, senioranalytiker ved DIIS (Dansk Institut for Internationale Studier), ganske uenig i:

»EU's og USA's strategier er fundamentalt forskellige, det kan der ikke være nogen tvivl

Den ukendte Solana-doktrin

Dregebogen for EU som global aktør blev vedtaget i 2003 og foreskriver en tidlig, hurtig, og om nødvendigt håndfast intervention.

TRUSSELSBILLEDER. EU skal være en aktør på verdensplan og kunne gennemføre flere militære aktioner ad gangen. Og EU skal kunne handle præventivt (forebyggende) inden truede tilstande i andre lande forværrer.

Sammenfattet i en enkelt sætning: »Vi skal udvikle en strategisk kultur, der fremmer en tidlig, hurtig, og om nødvendigt håndfast intervention«.

Dette er kernen i EES (Den Europæiske Sikkerhedsstrategi – »Et sikkert Europa i en bedre verden«) også kaldet Solana-doktrinen, efter ophavsmanden Javier Solana, EU's mere eller mindre fungerende udenrigsminister, med den formelle titel højtstående udenrigs-

og sikkerhedspolitisk repræsentant. Javier Solana er desuden generalsekretær i Ministerrådet.

Historisk

Sikkerhedsstrategien var historisk da den blev vedtaget i december 2003. Det var den første af sin slags, men kom til at drukne i bølgerne fra et kaotisk topmøde hvor regeringscheferne brugte det meste af tiden på at diskutere forslaget til en forfatning uden at nå til enighed, og hvor mødet blev opløst da Frankrigs præsident pludselig tog flyveren hjem.

Enigheden om forfatningen blandt

regeringscheferne blev først opnået et halvt år senere. Udgangspunktet for Solana-doktrinen er at 27 stater med tæt på en halv milliard indbyggere »nødvendigvis« er en global aktør.

Fem trusler

Strategidokumentet handler ikke om forsvar af EU's territorium i traditionel militær forstand. Budskabet er i stedet at EU skal tackle fem forskellige hovedtrusler:

- Terrorisme
- Spredning af masseødelæggelsesvåben
- Regionale konflikter
- Staters sammenbrud
- Organiseret kriminalitet

ssion

om – se bare på hvordan man forholder sig til Iran,« siger han.

I lejede fly fra Ukraine

Niels Aadal Rasmussen peger på den ameri-

kanske idé om »pre-emptive strikes« – USA's selvudnævnte ret til at slå til militært, inden en trussel når at udvikle sig fuldt ud.

»Det er jo noget helt andet end når EU taler om at forebygge trusler, og så er det ikke militære aktioner EU taler om.«

Han stiller også spørgsmålstegn ved EU's reelle muligheder for at agere globalt:

»Der har selvfølgelig været nogle afrikanske aktioner, men det er jo kendt hvilke logistiske problemer EU er løbet ind i der. EU var jo nødt til at leje ukrainske fly for at kunne transportere soldater til Congo, og man er nødt til at låne stabsudrustning fra NATO.«

Den store opgave

I Giovanna Bonos kritiske analyse spiller forestillingen at EU har en »civilisatorisk mission« en central rolle. Det er en forestilling om at EU repræsenterer en ny udviklingsfase som er anderledes og på højere niveau end i den øvrige verden.

Niels Aadal Rasmussen beskriver det perspektiv sådan her: »En interessant forskel mellem USA og EU er det perspektiv som Robert Cooper, generaldirektør under Javier Solana og tidligere rådgiver for Tony Blair, har formuleret, nemlig at EU er udtryk for en ny postmodernistisk tendens i international politik hvor afgørelser vokser frem i et beslutningssystem som er helt anderledes end USA's. Et problem med forestillingen om EU som udtryk for en højere civilisation er, mener Giovanna Bono, at årsagerne til sikkerhedstrusler placeres i fattige, korrupte og ondsindede regimer, og ikke i f.eks. økonomiske konflikter som EU selv kan have en del i.

Underminerer FN

En følge af den forestilling er at EU i stadig

højere grad bakker op om »humanitære invasioner« uden klart mandat fra FN's Sikkerhedsråd.

»På den måde underminerer EU's udenrigspolitik princippet om ligeværdighed mellem nationalstater og de retslige regler for brug af væbnet magt,« skriver Giovanna Bono.

De tydeligste eksempler er, mener hun, hvordan EU i 1990'erne anerkendte de republikker som brød ud af det daværende Jugoslavien, og hvordan man støttede NATO's bombninger af Serbien i 1999.

Next test Kosovo

Niels Aadal Rasmussen deler hverken Giovanna Bonos kritik eller analyse, men ønsker ikke at udtale sig om hvorvidt EU's udenrigspolitik kan ses som et alternativ til USA's: »Det er et politisk spørgsmål, og jeg er ikke politiker.«

Han mener at den afgørende test af EU's udenrigs- og sikkerhedspolitik kommer til at foregå tæt på Unionens geografiske grænser. Nemlig i Kosovo hvor ikke kun regionale interesser men også statsretlige principper og globale konflikter står på spil.

»Kosovo bliver den største udenrigspolitiske opgave for EU nogensinde, og der vil blive sat fokus på om EU kan agere selv om ikke alle medlemmer er enige« siger Niels Aadal Rasmussen. ♦

Kilder: Giovanna Bono: »The Perils of Conceiving EU Foreign Policy as a Civilizing Force« i Journal for International Relations and Global Trends (Bonn), 1/2006.

Niels Aadal Rasmussen: »Europæisk Sikkerheds og Forsvarspolitik, EU's Forfatnings-traktat og Tænkepause«, DIIS Brief.

Der er ingen geografiske afgrænsninger for hvor disse trusler skal mødes. Men der påpeges at EU har umiddelbar interesse i en »ring af lande« øst og syd for Unionen.

Denne ring omfatter Middelhavsområdet, Balkan, Sydkaukasus, og Mellemøsten.

Forskellige redskaber

De fem truslers meget forskelligartede karakterer indebærer at der skal bruges forskellige

redskaber og instrumenter.

I sikkerhedsstrategien udpeges fire måder som EU skal forbedre sin rolle på:

1. Ved at kombinere forskellige områder som

handelspolitik, udviklingsbistand, diplomati og militære aktioner.

2. Ved at opruste militært, forstærke de diplomatiske indsatser, og samordne efterretningstjenester mellem landene, og »deres partnere« (læs USA).
3. Ved mere konsekvent at sætte den samme dagsorden for forskellige politikområder som bistands-, handels- og miljøpolitik, og ved at bruge militære og civile midler parallelt.
4. Ved et tættere samarbejde med andre organisationer og lande, hvor de transatlantiske forbindelser til USA beskrives som uundværlige. ♦

EU på glatbanekørsel i Kosovo

En slalomkørsel mellem principper,
eller en fælles fast optræden?
EU's hensigter kommer på Balkan-prøve.

EU-SAMMENHOLD PÅ PRØVE. Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik er på vej til en testbane ikke langt fra EU's egne grænser. Det kan blive den rene glatbaneøvelse.

Fremtiden for Kosovo – i dag en del af Serbien, men under FN-administration – bliver en test af EU's evne til at optræde udadtil med fælles holdninger. Det er der flere grunde til:

- Op mod 1.800 politifolk, dommere, anklagere og toldere skal efter planen udsendes til Kosovo. Det vil blive EU's hidtil største udenrigsaktion målt i penge og mandskab.
- Kosovos fremtid sætter FN-systemet og princippet om staters ukrænkelighed på prøve.
- En løsrivelse af Kosovo fra Serbien uden FN-sanktion vil sætte den fælles EU-holdning under pres.

Tilliden som ikke er

EU's planlagte bidrag til at sikre lov og orden i Kosovo bygger på en forventning om Kosovos løsrivelse fra Serbien, sådan som FN-mægleren, den tidligere finske præsident, Martti Ahtisaari, har foreslået.

Men det er en usikker forventning.

»Ahtisaari-planen er uholdbar da den ikke giver serberne i Kosovo betryggende garantier. Den forudsætter en tillid mellem parterne i området som ikke eksisterer, og det med god grund. Det er en plan som EU-landene aldrig ville gå med til hvis det handlede om en ny statsdannelse hos dem selv,« vurderer Balkan-eksperter Håkan Wiberg. Han var tidligere chef for det nu nedlagte Center for Freds- og Konfliktforskning i København og er i dag seniorforsker ved DIIS (Dansk Institut for Internationale Studier).

Det russiske veto

Ahtisaari-planen skulle ifølge ophavsmandens

Spanske kampvogne på patrulje i Mitrovica, Kosovo. Foto: Eduardo Méndez - Epoca

drejebog blive godkendt i FN's Sikkerhedsråd. Men det kommer ikke til at ske, mener Håkan Wiberg.

»Rusland har meget stærke interesser i ikke at gå med til Kosovos løsrivelse. Og det handler ikke kun om at støtte Serbien. Rusland har sikkerhedsinteresser som stikker langt dybere. Det handler om principper som vil kunne bruges til løsrivelse af Tjetjenien fra Rusland. Omvendt vil Rusland selv kunne bruge de samme argumenter, for eksempel til at få løsrevet Syd-Ossetien fra Georgien,« siger Håkan Wiberg, som tager det for givet at Rusland vil bruge sit veto.

Dette scenarium rejser en række nye spørgsmål. Frem for alt dette: Hvad sker der, hvis det albanske flertal i Kosovo alligevel erklærer provinsen som en selvstændig stat?

Muligheden, eller risikoen, er nærliggende.

Advarsel fra Bildt

USA har ladet forstå at man vil anerkende et selvstændigt Kosovo udenom FN.

Det fik for nylig Sveriges konservative udenrigsminister, det tidligere EU- og FN-sen-debud på Balkan, Carl Bildt, til at advare:

»Det ville – ganske bogstaveligt – være at lege med ilden og skabe meget betydelige vanskeligheder,« sagde Bildt på et møde i Bruxelles

ifølge referatet på hans egen weblog. Her påpeger Bildt at en ensidig anerkendelse af Kosovo vil udløse alvorlige spændinger i blandt andet Makedonien og Bosnien.

Det vil også udfordre sammenholdet i EU, mener Håkan Wiberg:

»På den ene side har vi Tyskland, ligeså anti-serbisk som altid, og Storbritannien som er permanent koblet til USA. Og dertil Polen som har historisk stærke bånd til USA. Mens det er mere usikkert med Frankrig som har haft en høj profil i værdibaserede spørgsmål.«

Mafia og guerilla

På den anden side har vi landene i nærområdet, der har en begrænset interesse i et selvstændigt Kosovo.

Nabolandene har dels sikkerhedspolitiske grunde til at frygte væbnede kampe og serbiske flygtningestrømme, men også grund til at frygte påvirkningen fra den i praksis mafia-styrede provins, mener Håkan Wiberg:

»Kosovo har i dag langt værre kriminalitet end da NATO overtog kontrollen efter bombekrigen i 1999 og er udviklet til centrum både for heroin- og

menneskesmugling. Kombinationen af mafia og den tungt bevæbnede UCK-guerilla i et selvstændigt Kosovo er dårlige nyheder i regionen,« siger han.

Med eller uden FN

Ifølge Carl Bildt bygger EU's planlagte mission i Kosovo, og en EU-ankendelse af Kosovo, på at der først er enighed i FN's sikkerhedsråd.

Niels Aadal Rasmussen, senioranalytiker ved DIIS med speciale i sikkerheds- og forsvarspolitik og det vestlige Balkan, tvivler på at denne præmis holder:

»Kosovo bliver den største EU-indsats nogensinde, og jeg er ikke overbevist om at det vil kræve FN-bemyndigelse. Jeg er ikke så sikker på at man så (uden FN-bemyndigelse, red.) bare vil lade tingene ligge. EU er fast besluttet på at yde sit bidrag, og vi skal huske på at det handler om en politiopgave, ikke en militær mission,« siger han. ♦

USA's »trojanske«

De nye medlemmer mod øst opfatter sikkerhed og Europas rolle på en anden måde end de gamle. Hård sikkerhed har høj prioritet, og måske netop derfor er båndene til USA meget stærke.

DET GAMLE OG DET NYE EUROPA. EU har efter udvidelsen både ændret sig indadtil og udadtil. Med den seneste udvidelse er EU's ydre grænser skubbet længere mod øst. Rusland, Hviderusland, Ukraine og Moldova er med ét blevet »nært udland«.

Især de nye EU-lande har presset på for at få en mere kontant og sammenhængende politik mod disse nye nabolande, ganske som Frankrig og Spanien har ønsket det i Middelhavsregionen og Finland i forhold til det nordlige Europa. Med Bulgariens og Rumæniens medlemskab har samarbejdet i Sortehavsregionen fået større betydning.

Naboskab

Først fra 2003 gik EU aktivt med på at få skabt en egentlig naboskabspolitik. Det skete i første omgang med en erklæring fra Kommissionen om det »bredere Europa«, og året efter blev den fælles naboskabsstrategi (ENP) offentliggjort. Disse to dokumenter blev i 2003 suppleret med en *sikkerhedsstrategi* for EU, og den er nært forbundet med den nye naboskabspolitik.

Nogen mener, at EU med udvidelserne og naboskabspolitikkerne har udviklet sig i retning af et »imperium«. En sammenslutning af et stort antal lande med et fælles center i Bruxelles, en stor pengekasse og et mindre militær til at udvide imperiets grænser – mod syd mod Sortehavsregionen, Balkan og Middelhavsregionen, eller mod øst mod Hviderusland, Ukraine og Georgien.

Udvidelsestræthed

Naboskabsaftalerne er indgået mellem EU og hvert enkelt naboskabsland og indeholder »aktionsplaner«, der typisk rækker tre-fem år frem.. Interessen for naboskabspolitikken skyldes i høj grad et ønske om at finde *alternativer* til fuldt medlemskab. Der hersker udbredt »udvidelsestræthed« i de europæiske

*Den gamle bydel i Riga, Letland. Især i de baltiske lande og Polen oplever man stadig Rusland som en trussel.
EPA PHOTO/Afi Garis Diezin*

heste i Europa

befolkninger, og der tales om EU's stigende vanskeligheder med at absorbere flere medlemmer. Hverken Tyrkiet eller Ukraine føler sig dækket ind af naboskabsaftalerne, heller ikke i den udvidede »ENP+« -udgave, også kaldet privilegeret partnerskab. Ukraine er ikke tilfreds med at rangere på linje med lande som Marokko og Tunis, og tyrkerne gør opmærksom på at de søgte medlemskab længe før Ukraine.

Bånd til USA

Det er ikke nemt at opnå enighed i kredsen af EU-lande. Efter den seneste udvidelse består EU groft sagt af det oprindelige EU med Tyskland, Frankrig og Benelux-landene som kernen – og det »nye« Europa der udgøres af tidligere kommunistiske lande. De nye medlemmer mod øst opfatter sikkerhed og Europas rolle og fremtid på en anden måde end de »gamle«. Hård sikkerhed har høj prioritet, og måske netop derfor er båndene til USA meget stærke.

De nye EU-lande definerer udenrigs- og sikkerhedspolitik meget anderledes end de »gamle«. De deler for eksempel ikke de oprindelige EU-landes ønske om en mere selvstændig profil i forhold til USA.

USA's »trojanske heste«

Neokonservative i USA er begejstrede over det »nye« Europa som bakker op om amerikanske interesser i Irak og opstilling af et nyt missilforsvar, der angiveligt skal beskytte

Europa og USA mod raketter fra »slyngelstater« som for eksempel Iran.

I det »gamle« Europa støttes den politik kun af England og Danmark.

Krigen i Irak og missilopstillingen får ikke megen folkelig opbakning i befolkningerne i øst. I Polen viser meningsmålinger, at modstanden mod deltagelsen i krigen i Irak er større end i Danmark. Men udenrigspolitikken føres af de politiske ledere, og den holdes bevidst udenfor valgkampene. Slovakiet er dog en undtagelse. Her har ministerpræsident Robert Fico erklæret, at hans regering ikke deltager i missilplanerne og agter at trække de slovakiske styrker ud af Irak.

Trussel fra Rusland

Den meget positive indstilling til USA i de fleste af landene har sine naturlige årsager. Især de baltiske lande og Polen har stærkt negative følelser overfor Rusland, som de fortsat oplever som en trussel.

Den polske regering har ligefrem luftet tanken om at få opstillet missiler *rettet mod Rusland* til gengæld for støtte til missilprogrammet, ligesom polakkerne er gået i offensiven for at modarbejde de russiske gas- og olieinteresser.

Diplomatiske forhandlinger, FN-løsninger og kompromiser er ikke polakernes kop te. Den nuværende regering i Polen under Kaczynski-brødrene hælder mere mod det nye højres tro på præventiv krig. Polakkerne og balterne ser med mistro på Tysklands og

Søren Riishøj er lektor i statskundskab ved Syddansk Universitet.

Frankrigs partnerskabspolitik overfor Rusland og modstanden mod krigen i Irak.

Ganske som Polen har også de baltiske lande protesteret mod det tysk-russiske projekt for ledningsføring ned gennem Østersøen, ligesom de aktivt støtter de lande i det gamle Sovjetunionen, for eksempel Georgien, der går imod russiske interesser.

Holder på NATO

Lige nu raser en »krig« mellem Estland og Rusland, fordi et mindesmærke for russiske soldaters kamp mod nazismen, er blevet fjernet. Rumænien støtter først og fremmest USA for at opnå mere økonomisk støtte – ikke mindst til de rumænske interesser i Moldova og Transdnjestr, der går i stik modsat retning af de russiske.

Af samme årsag er østeuropæerne og især de baltiske lande og Polen også meget skeptiske overfor et udvidet udenrigs- og sikkerhedspolitisk samarbejde indenfor EU. Kernen i sikkerhedspolitikken skal for dem være NATO med de tættest mulige relationer tværs over Atlanten. ♦

Hvad er en trojansk hest?

Udtrykket »trojansk hest« stammer fra oldtidens Grækenland. Legenden siger at tropper fra Sparta, som længe havde belejret bystaten Troja, først vandt slaget da de brugte et kneb mod den belejrede by. De byggede en gigantisk hest som de rullede hen foran byporten som om det var en gave til de belejrede. Spartanerne tog hesten inden for byporten, og kort efter væltede det ud med fjendens soldater der indtog byen.

Udtrykket er brugt i årtier om franske statsmænds holdning til USA's nære allierede i Europa. Først om præsident Charles de Gaulles holdning til briterne i 1960'erne, siden om Chiracs holdning til de nye øst- og centraleuropæiske medlemslande, bl.a. da disse støttede USA's krig mod Irak.

Skænderi om Irak i glemmebogen

Det er utænkeligt, at EU kommer til at definere sig særlig skarpt i modsætning til USA, mener norsk ekspert i forholdet mellem USA og Europa. Sårene efter Irak er helet.

INTERVIEW. »Splittelsen er væsentligt mindre end i 2003«. Sådan vurderer Geir Lundestad forholdet mellem EU og USA. Han er direktør for det norske Nobel-institut, professor i historie, og forfatter til en lang række bøger om relationerne mellem USA og Europa, herunder EU. Hans seneste bog om det emne blev udgivet i 2003. Her skrev han at en mere selvstændig politik kunne være under opsejling. Men i dag er hans vurdering at der er sket en tilnærmelse siden da.

Mener du at EU's udvidelse med 12 nye medlemslande har haft en direkte indflydelse på forholdet til USA?

»Selv om USA's position blev svækket pga. det der skete i Irak, og i det lange perspektiv er der fortsat mange i Europa, der vil have et nært forhold til USA. Det ser vi tydeligst i de nye medlemslande. Ikke mindst Polen og de baltiske lande ser USA som en sikkerhedsgaranti mod Rusland. De er overbevist om at Rusland kommer igen, så disse lande vil have et nært forhold til USA.

Også andre lande er tæt på USA, såsom Storbritannien, Holland, Portugal, og – lidt overraskende – Danmark. Men vi ser jo også at Tyskland og Frankrig synes, at det forhold de havde til USA i 2003, blev for dårligt. Det ser vi ikke så meget i Irak, men vi ser det i Afghanistan, i forhold til Iran og i forhold til Libanon.

Så selv om USA's position er blevet svagere, ikke mindst i den offentlige opinion, så ser vi på regeringsplan at selv de mest USA-kritiske, såsom Frankrig, har prøvet at forbedre forholdet til USA.

Hvad er dit syn på EU's sikkerhedsstrategi fra 2003. Var det et forsøg på – kort tid efter konflikterne omkring Irak-krigen – at etablere et stabilt og tæt forhold til USA?

»EU's sikkerhedsstrategi var jo på mange måder et svar på USA's sikkerhedsstrategi fra året før.

Trusselsbilledet i de to dokumenter er forbavsende ens. Man ser de samme trusler. Det er terrorisme, masseødelæggelsesvåben,

organiseret kriminalitet og slyngelstater. På det punkt er forskellen mindre end man måske ville have ventet.

Forskellen ligger i virkemidlerne, som anbefales for at imødegå de trusler. USA lægger klart større vægt på militær magt og økonomiske sanktioner, hvor Europa har mindre tiltro til de militære midler og mere på de politiske.

Hvad er baggrunden for at EU har mindre tiltro til de militære virkemidler?

»Der er flere grunde.

En af dem er åbenlyst, at EU selv har færre militære virkemidler. Det er, som Robert Kagan (konservativ, politisk kommentator, red.) siger: Hvis du selv har en hammer, så ser du hurtigt de søm, der skal bankes ind. USA har militære virkemidler og kan bruge dem. EU har i meget mindre grad, så derfor er det naturligt at mene at dette virkemiddel ikke behøver stå centralt.

Det hænger nok også sammen med en politisk og kulturel vurdering. I USA ser man meget tingene sort-hvidt, i godt og ondt, mens man i Europa – selvom man ikke kan generalisere – ser tingene mere i gråt, og derfor har man et dårligere grundlag for at bruge ekstreme virkemidler som de militære.

Men Europa har et problem her. For på den ene side er der Irak. Her kan man sige at de militære virkemidler er slået helt fejl og har udspillet sin rolle. På den anden side viste det sig i løbet af 90'erne i Jugoslavien at der var brug for militære virkemidler. Krisen endte jo med at europæerne gik i krig i Kosovo uden FN-mandat. Det havde vist sig at der var brug for militære virkemidler og at man havde mindre af dem end ønskeligt.

Så der ligger et ønske om flere militære virkemidler på sigt?

»Ja. De store militærmagter i EU, Storbritannien og Frankrig, er helt entydige på dette punkt. Men det er også de eneste lande, som har formået at holde forsvarsbudgetterne oppe i de senere år. I næsten alle andre euro-

EU vil aldrig få en tung udenrigs- og sikkerhedspolitik før Frankrig og Storbritannien bliver enige, siger Geir Lundestad, historieprofessor og direktør for det norske Nobel-institut.

før EU kan optræde med tyngde på de mest krævende områder, altså det politiske og det militære. Der er langt igen.

Over for USA betyder det, at det vil være umuligt for EU at praktisere en politik, som er lige så tæt knyttet til USA som den britiske, og det vil være umuligt at praktisere en politik, som tager lige så meget afstand fra USA som den franske. Der er jo et stort spektrum imellem, og der er mange forskellige synspunkter på dette. Men tager vi den seneste udvikling, så viser den at det er helt urealistisk at tro, at EU som helhed kan definere sig meget stejlt mod USA, selv Frankrig er interesseret i at have et godt forhold til USA.

Ifølge Johan Galtung er det almindeligt anerkendt at USA er på retur. Han mener at EU i øjeblikket er i en venteposition for at se, hvordan USA udvikler sig – en venteposition som kan ende med en stor debat om hvorvidt EU skal søge at overtage USA's status som global supermagt.

»Det kan være der er noget vigtigt i hans perspektiv, men så skal vi forlænge det tidsmæssigt.

For det paradoksale i denne situation er at USA er kommet sig og har fået et bedre forhold til lande som Tyskland og Frankrig, end det de havde under Irak-krigen.

Man har jo også været nødt til at forlænge tidsperspektivet med udviklingen af en egentlig fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik for EU. Det står klart at folkeafstemningerne om forfatningstraktaten i Holland og Frankrig har sænket tempoet i integrationsprocessen i betydelig grad. Nu snakker man ikke så meget om EU som alternativ til USA. Der er snarere vægt på Kina. Men uanset hvad, så ligger det et godt stykke ud i fremtiden. ♦

pæiske lande er forsvarsbudgetterne gået ned, og det gør selvfølgelig muligheden for brug af militære virkemidler endnu mindre.

Men så kan man jo samarbejde mere – og specialisere sig. Og hér er det f.eks. interessant at Danmark har nedlagt u-bådsflåden. For det er jo den tanke som trænger sig på, at når man ikke har penge til det hele, så må man gennemføre en specialisering.

Findes der i dag en gruppe EU-medlemslande med et udenrigspolitisk projekt for EU, som indebærer en stor distance til USA?

»Set i et historisk perspektiv er det jo en utrolig integrationsproces, der har fundet sted i EU. Og man er også nået et stykke med udenrigspolitikken. Udenrigspolitisk har man samme holdning til mange områder, og man samarbejder om udviklingsbistand, fredsbevarende styrker og sådanne ting.

Men EU vil aldrig få en egen tung udenrigs- og sikkerhedspolitik før Frankrig og Storbritannien, bliver enige. Dét er de to centrale militære aktører, og de skal blive enige

Der er 11 tidligere kolonimagter blandt de 27 medlemmer, én af dem er Danmark. Og disse kolonimagter har en tendens til formynderskab og til forvaltning af andre.

Om fem år kan EU tage USA's

Supermagten USA er på vej ned, og om fem år kan EU træde i karakter som arvtager, mener fredsforskeren Johan Galtung.

INTERVIEW. »Jeg tror at det amerikanske imperium går sin undergang i møde. Fuldstændig som det romerske, det britiske og det sovjetiske. Og det store spørgsmål er om EU vil overtage rollen, eller om EU vil gennemføre en anden politik«.

Ordene kommer fra den 77-årige norske fredsforsker Johan Galtung. Han stod i 1972 bag det første store analytiske værk om EF som en supermagt i svøb med bogen »EF: En supermagt i verdenssamfundet«. Dengang skrev Galtung, at han så »ringe eller ingen grund til at tro, at verden bliver mere frede-

lig, når der opstår en EF-supermagt«. Til skeptikerne, som så EF som et fredeligt, økonomisk, og ikke-militært samarbejde, skrev han bl.a. at økonomisk dominans som den EF har stræbt efter, i sig selv skaber konflikter på globalt plan, og at EF før eller siden ville udvikle sig til en militær magt. NOTAT har spurgt ham om analysen stadig holder.

EU kan overtage

Galtung er ikke i tvivl om at der er kræfter i EU med supermagtsambitioner, som kan træde klart frem på kort tid.

»I USA har man en forestilling om at det kan blive Kina, og det er helt forkert. Kineserne har overhovedet ikke et projekt, der ligner. Men EU kunne få sådan et projekt.

Der kan hurtigt dukke projekter op som Tindemans plan (se boks på denne side, red.), og EU har jo allerede militære udrykningsstyrker. Det er ting som peger på en efterfølger-position«.

Imod sådan en udvikling taler, at EU ofte er internt splittet, og ikke umiddelbart har udviklet militære muskler til at spille rollen som global polititbetjent, men ingen af delene får Galtung til at vakle. I hans øjne har EU for længst taget det store skridt mod flere militære tænder.

Han ser krigene på Balkan i 1990'erne som et startskud for et tæt militært samarbejde, der i den kommende tid snildt kan udmønte sig i interventioner i f.eks. Zimbabwe eller Sudan. Og han mener at objektive faktorer peger i retning af en styrket global rolle for EU:

»Der kan da være noget i den analyse om den interne uenighed. Men på mig virker den meget abstrakt og ahistorisk. EU har nu passeret USA på flere måder. EU er i dag verdens største økonomi. Værdien af euro i omløb er i dag større end værdien af dollars«.

Tindemans-rapporten og den europæiske supermagt

Tindemans-rapporten blev offentliggjort i december 1975. Forfatteren var den daværende belgiske premierminister Leo Tindemans, og rapporten var et oplæg til debat om udvikling af en europæisk union. Rapporten kom bl.a. med en stærk anbefaling af en stærk udenrigs- og sikkerhedspolitik, der skulle gøre EF i stand til »effektivt at forsvare vores legitime interesser i verden«. Rapporten var bl.a. kontroversiel i sin indirekte kritik af EF's afhængighed af USA. Rapporten foreslog et ændret forhold til USA »baseret på lighed, uden nogen form for afhængighedsrelation«.

Tindemans foreslog desuden et tæt samarbejde om våbenproduktion og oprettelse af et våbenagentur.

Den kontroversielle rapport skabte stor debat, men den blev godt modtaget i flere medlemslande, f.eks. Tyskland. Men den rolle som drejebog for udvikling af en europæisk union, som forfatteren havde til- tænkt den, fik den ikke.

plads

Johan Galtung knytter et spinkelt håb til at EU kan udvikle et alternativ til traditionel magtpolitik og ser bl.a. dialogen med Kina som et positivt tegn.

Fem år til den store debat

Galtung ser ikke en europæisk supermagt lige om hjørnet, men hans syn på USA's svækkelse får ham til at lægge et ret klart tidsperspektiv på bordet: Om fem år eller lidt mere vil EU skulle tage stilling til store spørgsmål om sin egen fremtidige globale rolle, og Galtung hælder til at debatten ender med et EU med store magtpolitiske ambitioner.

»Jeg tror der ville komme en omfattende intern debat. Der er 11 tidligere kolonimagter blandt de 27 medlemmer, én af dem er Danmark. Og disse kolonimagter har en tendens til formynderskab og til forvaltning af andre. Disse 11 lande er samtidig de stærkeste i EU. Hvis Tyrkiet kommer med, vil der være endnu en tidligere kolonimagt. Jeg tror ikke det bliver let at stå imod en formynderrolle fra EU's side«.

Alternativet til magtpolitik

I EU's senere historie mener han, der er posi-

tive elementer i udenrigspolitikken, såsom en dialog med de islamiske landes organisation (OIC) i 2002, og i dialogen med Kina, hvor han ser en vilje til at fremme konsensus frem for konfrontation, som han mener er afgørende.

Derfor vil han ikke helt udelukke en alternativ udvikling, der adskiller sig fra magtpolitikken, og han knytter et spagt håb til at debatten peger i en anden retning: Mod et reformeret FN med et »Freds- og Sikkerhedsråd« i stedet for blot et Sikkerhedsråd, og med en parlamentarisk forsamling, der skal sikre åbenhed, folkelighed og dialog i en ny verdensorden. En murbrækker for sådan en verdensorden kunne være en alliance mellem Europa og en russisk union, der i Galtungs optik må give »Tjetjenien lige så stor uafhængighed som Holland har inden for Den Europæiske Union«.

Om det er fri fantasi eller et tænkeligt alternativ, ved vi ifølge Galtung om ikke så mange år. ♦

Den lille djævel i Bruxelles

Fredsforskeren Johan Galtung beretter om en diskussion om denne verdens djævel med den polske samfundsforsker Adam Michnik.

Adam Michnik sagde under en offentlig debat i Sydamerika, mens den kolde krig endnu prægede den globale dagsorden at han var helt overbevist om at djævelen arbejder 24 timer i døgnet, syv dage om ugen, og bor i Moskva. En mand i salen svarede at han var enig i, at djævelen arbejder døgnet rundt og hele ugen, men mente at han boede i Washington.

Til den historie bemærkede Johan Galtung siden hen til sin polske ven:

»Adam, dit problem er at du er mono-satanist. Som god katolik er du selvfølgelig mono-teist og tror derfor kun på en gud, men du er også mono-satanist. Men der kan sagtens være flere djævle samtidig, og udover den i Moskva, og den i Washington, kan jeg give dig adresserne på et par stykker mere, hvis du har lyst«.

Til NOTAT følger Galtung en enkelt adresse til:

»Jeg er klart nervøs for en lille djævel i Bruxelles,« siger han. ♦

*Erik Boel er
landsformand for
Europabevægelsen.*

Uden om USA kan vi ikke opbygge en international orden

For Europa bør opgaven på verdensscenen bl.a. være at imødegå de nye sikkerhedstrusler gennem samarbejde og respekt for et internationalt retssamfund, der bygger på institutioner og samarbejdsstrukturer som f.eks. FN og NATO. Det afgørende er, at det ikke er »magtens ret«, men »rettens magt«, der hersker.

Europa repræsenterer moderationens og eftertænkningens stemme på den internationale scene. Men lige så rigtigt er det at uden om USA kan vi ikke opbygge en international orden, se blot på fremtiden: Iran, våben til Kina! Det er dødsensfarligt at gå hver sin vej for at opnå kortfristede gevinster. Det er også den bitre lære, USA nu – alt for sent! – drager af Irak-krigen.

Hvis Europa skal spille en rolle, skal vi under alle omstændigheder styrke vort udenrigspolitiske samarbejde, så det svarer til vores styrke og vægt i det globale samfund. Et stærkt EU skal spille en afgørende rolle i imødegåelsen af nye trusler. Samarbejdet består siden januar 2007 af 27 lande med en befolkning på hen ved 1/2 mia. mennesker, som tilsammen tegner en fjerdedel af verdens samlede økonomi, og som har langt mest handel

med udviklingslandene og leverer over halvdelen af verdens udviklingsbistand.

Det er kun EU som kan og vil sætte sig i spidsen for at opbygge et globalt samarbejde med velfungerende institutioner – med ikke mindst FN som omdrejningspunkt – og byggede på respekt for folkeretten og menneskerettighederne. Hvor kampen mod den ekstreme fattigdom, rovdriften på naturressourcer og miljø, epidemiske sygdomme og skæv fordeling af energiressourcer bør få ligeså stor opmærksomhed som at sikre verden mod nye trusler med de militære midler. USA har på blot et år øget sine militærudgifter med godt 48 mia. dollars, stort set svarende til den samlede årlige udviklingsbistand fra den rige til den fattige verden!

Glædeligvis er Europa i disse måneder og år ved at finde sine egne ben, og det sikkerhedspolitiske og militære samarbejde i Unionen gør store fremskridt, jf. eksempelvis indsatsen i Bosnien siden 2004. Baggrunden er dels de historiske erfaringer – jf. konflikterne på Balkan i 1990'erne – dels politiske visioner om et samarbejde, der både kan varetage kontinentets sikkerhed og samtidig bidrage til at løse konflikter andre steder i verden.

Endelig spiller amerikansk enegang også en rolle – selv blandt USA's venner i Europa er der stigende interesse for det sikkerhedspolitiske samarbejde i EU.

EU's indsats har også den store fordel at man har såvel militære som økonomiske og politiske instrumenter at spille på. Overskriften for EU's militær indsats er »krisestyring« og fredsbevarelse. Opfattelsen af et imperialistisk og erobrende EU er forældet og uholdbart. Det har selv SF efterhånden indset – og måske er Enhedslisten meget tøvende og forsigtigt ved at nå frem til samme erkendelse?

Ved at engagere sig i Congo, har EU formentlig forhindret en humanitær katastrofe, måske endda et folkemord.

Det er sørgeligt at Danmark på grund af sit forbehold er afskåret fra at tage del i dette internationale solidaritetsarbejde. ♦

Erik Boel

Keld Albrechtsen er medlem af JuniBevægelsens ledelse og fhv. MF for Enhedslisten.

EU skal frigøre sig fra USA's fejlslagne politik

Vi står ikke i den situation at vi kan vælge, om EU skal have en udenrigspolitik. Det har EU. I dag er det en vaklende, på visse punkter direkte reaktionær og modsætningsfyldt udenrigspolitik. Og det kan blive værre endnu, især hvis forfatningstraktaten eller de mest afgørende dele af den bliver gennemført. Så er der risiko for, at EU vil få en udenrigspolitik, der bygger på militære midler og oprustning. Men der findes andre muligheder.

For der første har en stor del af de europæiske lande brug for at komme fri af USA's fejlslagne udenrigspolitik i bl.a. Irak og Mellemøsten. Hvis de europæiske statsledere tænker rationelt, vil de søge at bygge bro mellem civilisationerne. De ville forsøge via Tyrkiet at skabe en blød overgang til de arabiske lande og på sigt opnå fred på anstændige vilkår i hele Mellemøsten.

For det andet vil det være i de europæiske befolkningers langsigtede interesse at opnå et kompromis med opadstigende magter som bl.a. Indien, Mexico og Brasilien om en handelspolitik, der sikrer en afvikling af

EU's protektionistiske landbrugs-støtte-ordninger. Til gengæld kunne EU kræve en global klimaindsats og stadigt højere standarder for miljø, arbejdsmiljø og social sikkerhed.

Sidst, men ikke mindst, er det af vital betydning for de europæiske befolkninger at opnå en energipolitisk uafhængighed, der bygger på egne, vedvarende energikilder. Strategisk bør målet være uafhængighed af olie- og gasstaterne, herunder Rusland, og at nedskære udslippet af klimagasser til et minimum. Dette er snildt muligt med de allerede kendte europæiske teknologier og kunne skabe betydelig økonomisk vækst og øget beskæftigelse.

En sådan politik ville øge de europæiske staters frihedsgrader i den internationale politik. EU-landene vil blive mindre sårbare og kunne kritisere krænkelse af menneskerettighederne uden at frygte modforanstaltninger fra f.eks. Moskva, Washington eller Beijing. Hvor ville det være smukt, hvis EU gav USA og Kina det klare signal, at de skal holde fingrene fra Cuba og Taiwan.

Desværre står snævre industri-interesser

(f.eks. atomkraft- og våbenindustrien), klasseinteresser og nationalistiske strømninger i vejen for en sådan fremsynet, blød europæisk udenrigspolitik. F.eks. kan det forventes, at den nye franske præsident vil fastholde den protektionistiske landbrugspolitik og være helt afvisende overfor Tyrkiet. Hvis det lykkes olieselskaberne og atomlobbyen at stoppe den vedvarende energi, så vil det uden tvivl medføre en hurtig militarisering af EU's udenrigspolitik. Så vil man skabe en fælles militær udrykningsstyrke, så man med magt kan sikre tilførslen af fossile brændstoffer udefra. En dybere konflikt med Rusland kan meget vel blive resultatet.

Det er ikke i den danske og europæiske venstrefløj's interesse at overlade debatten om EU's udenrigspolitik til de kræfter, som ønsker den militære model. Vi må stoppe forfatningen og fremlægge et europæisk alternativ, der bygger på en retfærdig global verdensorden, et internationalt retssamfund, nedrustning og fredelig løsning af konflikter. ♦

Keld Albrechtsen

Her udvides baghaven

I juni 2007 vil EU's ledere i stor enighed officielt udvide EU's baghave. Unionen har kastet sin interesse over Centralasien, hvor fem republikker har overflod af den gas og olie. Unionen mangler. Til gengæld har de underskud af demokrati og menneskerettigheder.

OLIE, GAS, MENNESKERETTIGHEDER. De fem centralasiatiske republikker har ingen fælles grænse til EU. De er fjerne, fattige, enorme i areal, og fremmedartede i tankegang og styreform. Ingen kunne drømme om at de en dag skal være medlem af EU. Men mange lande i EU drømmer om at importere deres gas og olie, og samtidig eksportere demokrati og menneskerettigheder til de fem lande.

De fem lande menes til sammen at sidde på mere end fem procent af verdens samlede energi-reserver. Det gør dem interessante.

På EU-topmødet i juni 2007 vil EU-lederne derfor vedtage Unionens første »Centralasien-strategi«. Den handler ifølge de nu kendte udkast dels om, hvordan EU som et led i den fælles udenrigspolitik kan betegne Centralasien som Unionens interessefelt, og dels om hvordan Unionen kan gøre sig interessant for landene i Centralasien.

Fra EU's side er det adgangen til energiresourcer som tæller. Og dertil sikkerhedspolitiske interesser i forhold til NATO's operationer i Afghanistan for at bekæmpe Taleban-oprørere, efterretningssamarbejde i bredere forstand i krigen mod terror, herunder Tysklands militære luftbase i Termez nær den usbekisk-afghanske grænse.

Set fra Centralasien kan interessen for EU sammenfattes til to ting: Udsigten til mere uafhængighed af storebror Rusland, hvorfra de fem republikker løsrev sig først i

1990'erne, samt udsigten til mange rare støttepenge fra den rige onkel i vest.

Tortur og massakrer

For de 60 millioner mennesker, som bor i de fem centralasiatiske republikker, er det for 90 procent af landbefolkningen utænkelig luksus at have adgang til ren drikkevandsforsyning. De fattigste lever for 400 kroner – de rige for 1.500 kroner, ikke om dagen, men om måneden.

Dermed er der al mulig grund til at den

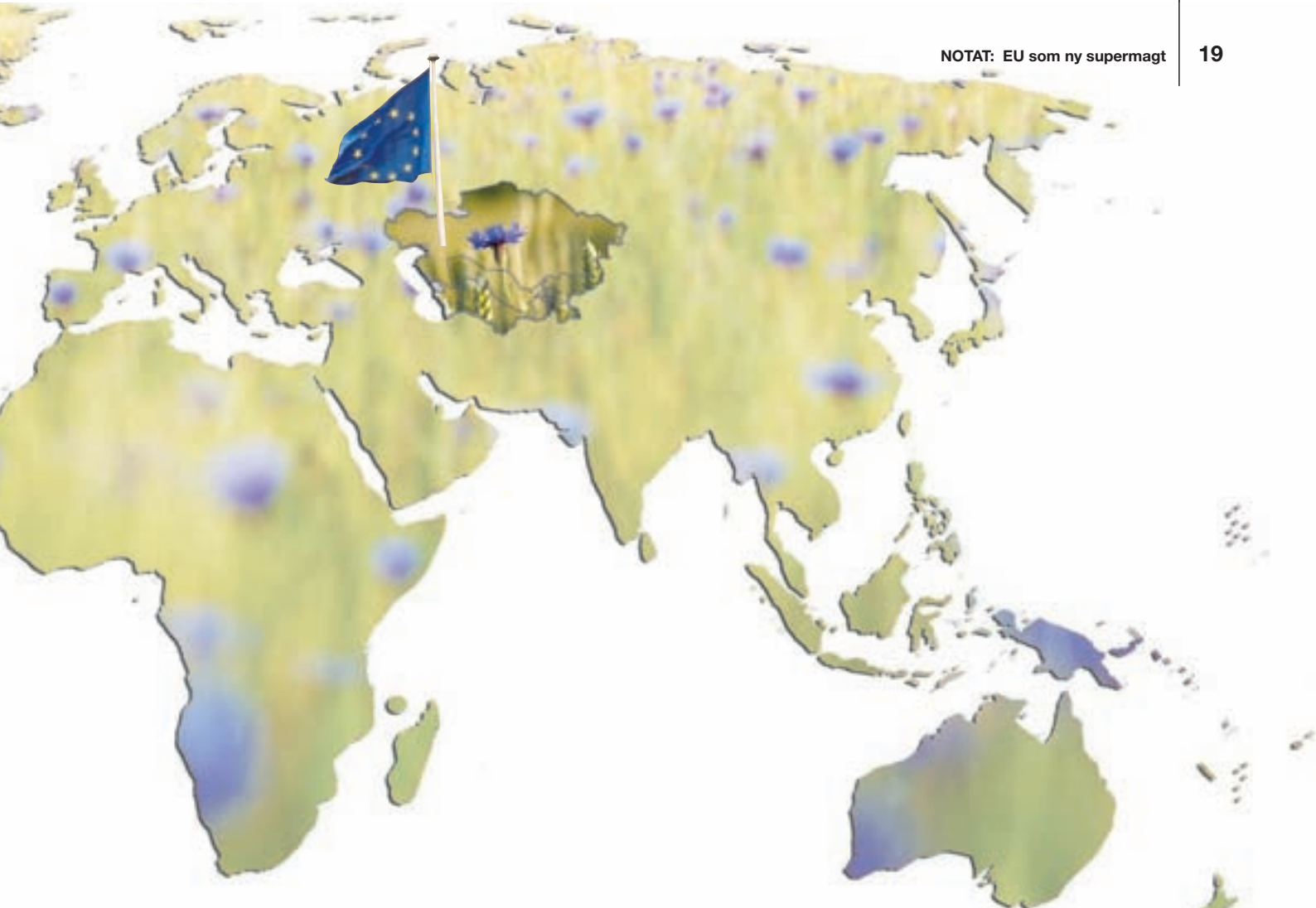
rige onkel fra Bruxelles kan gøre gavn. EU's udenrigsministre har da også bevilget en mindre hjælpepakke på 5,6 milliarder kroner for årene 2007 til 2013. Pengene skal gå til projekter inden for følgende områder: God regeringsførelse, demokrati, menneskerettigheder, retsstat, uddannelse og træning, samt handel og økonomisk udvikling, herunder på energi- og miljøområdet.

Men udover pengene, er det tvivlsomt hvor stor en interesse landene har i EU's indblanding. Fra landene flyder beretninger om

EU på jagt efter olie og gas

Energiforsyning er blevet en vigtig faktor i den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Regeringslederne i EU frygter knaphed på energi i fremtiden, og det præger EU's forhold til de lande som har olie og gas. Det er ikke uden problemer. Et vigtigt spørgsmål er: Hvordan skal EU håndtere overgreb på menneskerettighederne når de foregår i et land med rige olie- eller gasforekomster?

diktatoriske regimer, brug af tortur, valgsvindel og massakrer mod civilbefolkningen.

Efter en massakre i maj 2005 i byen Andijar i Usbekistan – hvor myndighederne med maskinpistoler blot mejede en flok demonstranter ned – nogle skriver 180, andre skriver 500 døde – indførte EU indrejseforbud for en række uzbekiske embedsmænd og politikere, forbud mod våbeneksport og krav om en undersøgelseskommission. Sanktionerne blev efter tysk pres lempet lidt i 2006 og igen den 14. maj i år hvor fire personer fik ophævet deres indrejseforbud.

Der er foreløbig ikke kommet meget ud af forsøgene på at få en international undersøgelse af, hvad der skete. Usbekistan sidder med enorme naturgasreserver – nok til at forsyne hele EU i fire år – og har det største befolkningstal, den andenstørste økonomi og den andenstørste hær i Centralasien.

Lakmestest for udenrigspolitik

EU's energikommissær Andris Piebalgs har gjort det klart at Centralasiens naturgas risikerer at havne i Kina i stedet for i EU. Kina har – ligesom USA og EU – allerede i dag ikke naturgas og olie nok, og tørster efter import af energi. Den situation bliver værre og værre, efterhånden som den økonomiske vækst i Kina fortsætter.

EU-kommissionen arbejder på at få bygget en ny rørføring til naturgas – til at binde

Fem stanistans

Centralasien er betegnelsen for fem lande placeret mellem Det Kaspiske Hav og Rusland mod nord og vest, med Iran og Afghanistan som sydlige naboer, og med Kina mod syd og øst. De fem republikker er enorme arealmæssigt, men meget tyndt befolkede.

Befolkningstal:

Usbekistan	24,9 millioner
Kasakhstan	16,2 millioner
Tadsjikistan	6,1 millioner
Kirgisistan	4,9 millioner
Turkmenistan	4,7 millioner

Kasakhstan, Turkmenistan og Usbekistan sammen via Det Kaspiske Hav, så gassen kan flyde mere direkte til EU. Imidlertid har Rusland netop indgået en aftale om gasforsyning fra Turkmenistan via Kasakhstan som går på tværs af EU's planer.

Et energi-kløbe er således allerede i gang, og for EU's formandsland i første halvår af 2007, Tyskland, har det været en drivkraft at få EU til at kigge mod Centralasien.

Netop dette kløbe udgør en slags lakmestest for den fælles EU-udenrigspolitik

som ifølge udkastet til EU-forfatning skal »forsvare Unionens værdier og interesser«. Lakmestesten er simpelt hen – hvor langt rækker værdier og principperne i forhold til at sikre energiforsyningen til EU?

Menneskerets-organisationer som den amerikanske Human Rights Watch frygter det praktiske resultat af EU's stigende interesse for Centralasien, hvis vægten bliver på forsyning af olie og gas, uanset den politiske situation i disse lande. Det er oplagt at nedprioritere demokrati og menneskerettigheder, når man stiller op til et energikløbe. ♦

 EU PÅ JAGT EFTER OLIE OG GAS

Energi før menneskerettigheder

Økonomiske interesser får EU til at nøle i Sudan, ligesom det tidligere er sket i Tjetjenien.

Tiden er inde til at EU indfører sanktioner over for Sudan, mener flere menneskerettighedsorganisationer. Men da EU's udenrigsministre diskuterede situationen i Sudan på et møde den 14. maj, var sanktioner end ikke på dagsordenen. Blandt kritikerne af EU's linje er den tidligere EU-kommissær for udenrigsrelationer Chris Patten der før mødet var frustreret over udsigten til at EU »udtrykker bekymring for 54. gang« over situationen i Darfur-provinsen i Sudan. I april udtalte han til telegrambureauet IPS at der må indføres et indrejseforbud for regimets repræsentanter, og økonomiske midler i europæiske banker må indefrys.

Begrænset appetit

Trods en fredsftale og udstationering af FN-tropper fortsætter regeringsstøttede militser overgrebene på civilbefolkningen, og tabstallet anslås nu at ligge på omkring 400.000 dræbte. En lang række menneskerettighedsorganisationer mener derfor at der skal skrides til sanktioner. Alligevel er det langt fra sikkert at EU tager skeen i den anden hånd, og skal man tro en række menneskerettighedsorganisationer, har det noget at gøre med europæiske olie-interesser i Sudan.

»Nogle europæiske lande har store virksomheder, der har investeret i olie-sektoren i Sudan, eller de har andre økonomiske forbindelser, der begrænser appetitten på stærke virkemidler mod regimet,« siger John Prendergast fra freds- og menneskerettighedsgruppen International Crisis Group.

Russisk gas og Tjetjenien

Det er ikke første gang EU klandres af menneskerettighedsorganisationer for at skele mere til energi-interesser end til menneskerettigheder.

Også i Tjetjenien har det knebet med de kontante svar fra EU på overgrebene i Tjetjenien, og en del af årsagen skal, ifølge Human Rights Watch, findes i det tysk-russiske gassamarbejde der bl.a. omfatter investeringer i en gigantisk rørledning fra Rusland til Tyskland. Den tyske regering har i kraft af dette samarbejde et tæt forhold til den russiske regering, der også ses i Tysklands udenrigspolitik. I sin tid som tysk kansler sagde Gerhard Schröder om den russiske præsident Putin at han er en »demokrat til fingerspidserne«, og samme Schröder efterlyste en »nuanceret tilgang« til konflikten i Tjetjenien.

Ifølge Human Rights Watch har samarbejdet mellem Tyskland og Rusland betydet at EU »har sat energiforsyning over menneskerettigheder« – som det hedder i en udtalelse fra november 2006.

»Respekten for menneskerettigheder og for retssikkerheden bør være en integreret del af EU's forhold til Rusland, og burde ikke holdes som gidsler af energipolitik,« sagde Holly Cartner fra Human Rights Watch.

Måske nye toner

Der kan dog være nye toner på vej, både over for Rusland og Sudan. På et møde den 18. maj med den russiske præsident Putin var Angela Merkel usædvanlig skarp i sin kritik af menneskerettigheds-situationen i Rusland, og under valgkampen i Frankrig om præsidentposten støttede Nicolas Sarkozy sanktioner over for Sudan. Det kan være udtryk for at EU vil begynde at lægge større vægt på menneskerettigheder. Eller det kan være udtryk for, at de franske olieinteresser i Sudan er under pres fra bl.a. Kina, og at Rusland er begyndt at vinde et bedre fodfæste i Centralasien, hvor EU og Rusland konkurrerer om de olierige landes gunst. ♦

*Darfur, Sudan: Landsbyer er forladt, beboerne er flygtet til lejre andre steder i provinsen eller i nabolandet Chad. EU udtrykker endnu engang »bekymring«. Er det europæiske investeringer i olie-sektoren der begrænser appetitten på stærke virkemidler mod regimet?
Foto: Shane Bauer/Indybay.org*

Fire dage der rystede EU

Gaskrise satte skub i debat om energipolitik – også om militære midler.

I de første dage af 2006 lukkede Rusland for gassen til Ukraine. Ukraine havde modsat sig en femdobling af priserne, og Rusland svarede ved at dreje på hanerne. Episoden varede kun fra den 1. til den 4. januar, men det var tilstrækkeligt til at hensætte EU i choktilstand. Rørledningen gennem Ukraine førte nemlig til Europa, og her opstod hurtigt mangel på gas i Ungarn og Polen.

Krisen flyttede en fælles energipolitik for EU højt op på den politiske dagsorden. Kommissionen kastede sig hurtigt over udfærdigelsen af forslag til strategi for forsyningsikkerhed, og den franske præsident Chirac meldte i en tale fra en fransk militærbase den 19. januar 2006

at en stærk fælles sikkerhedspolitik måtte være en hjørnesten i at sikre Europa »strategiske forsyninger«.

Mens emner som liberalisering af det europæiske og det globale marked, diversificering af energiimporten og energikilderne, samt investeringer i infrastruktur, har vist sig relativt ukontroversielle, er der stor uenighed om de mere sikkerhedspolitiske aspekter.

Polen foreslog tidligt i 2006 en slags NATO-pagt mellem EU og USA, som skulle sikre gensidig solidaritet i tilfælde af energikriser, herunder terrorangreb på energi-infrastruktur eller mangel på energi som følge af politiske kriser andre steder. Forslaget fik støtte fra bl.a.

Tjekkiet, Ungarn og de baltiske lande, men blev afvist af Frankrig og Tyskland, der så forslaget som et forsøg på at udelukke Rusland.

Forslaget faldt, men ambitionen på lang sigt er stadig at finde en fælles altomfattende strategi. I et dokument fra Kommissionen og den udenrigspolitiske koordinator Javier Solana hedder det at »udviklingen af en fælles ekstern energi-strategi, som inddrager alle politiske aspekter, vil styrke Unionens kollektive eksterne energiforsyning. Den ville også hjælpe EU med at få en mere effektiv strategi over for store eksterne energileverandører, som skader de grundlæggende markedsforhold«. ♦

USA knurrer over gashandel med Iran

Den 21. april offentliggjorde det østrigske olieselskab OMV en aftale med Iran om udvikling af Irans gas-sektor. En handel, som ifølge iranske kilder har en værdi af 30 milliarder dollars over en 25-årig periode. Aftalen affødte hurtigt en skarp reaktion fra USA's regering, der mener at handlen svækker presset på Iran i krisen om landets formodede atomvåben-programmer.

Det er ikke første gang, EU indledte tæt økonomisk samarbejde med Iran i juni 2002, og særligt europæiske olieselskaber har siden set Iran som et attraktivt investeringsobjekt. To år efter vurderede kommentatoren og forfatteren Dilip Hiro, at antallet af europæiske olieselskaber med kontrakter i Iran var så stort, at »intet stort EU-land har råd til at ignorere sådanne interesser«.

EU-kommissær for energi Andris Piebalgs benægter at oliehandlen viser en svækkelse af EU's position over for Iran:

»Det betyder ikke at vi nu har en anden politik. Kun at på et enkelt område – Iran – har USA meget stærke synspunkter, og EU har stærke synspunkter,« sagde han den 25. april til ugemagasinet New Europe. ♦

Våbenlobby på arbejde

Forsvarsindustrien er kommet på EU's finanslov. Og EU har fået et agentur for våbenudvikling, på linje med miljø og fødevarsikkerhed.

VÅBENLOBBY. Den europæiske forsvarsindustri er begyndt at høste resultater af sit lobbyarbejde i EU.

»Det bedste eksempel er hvordan støtte til udvikling af sikkerhedsteknologi er blevet en fast del af EU's rammeprogram for forskning og udvikling,« siger Frank Slijper, hollandsk økonom som har prøvet at kortlægge det »militærindustrielle kompleks« i Europa.

Det var ellers et begreb undfanget af den konservative amerikanske præsident, general Dwight D. Eisenhower. Tilbage i 1961 advarede han imod at lade udenrigs- og sikkerhedspolitik styres af »det militærindustrielle kompleks« – den politiske dagsorden måtte ikke styres af forsvarsindustriens egne økonomiske interesser. Der er stadig et pænt stykke vej, før Europa får de amerikanske tilstande som Eisenhower advarede imod, men der arbejdes på sagen.

Forfatningen i forkøbet

I en rapport fra 2005 udgivet af forskernetværket TNI (Transnational Institute) med base i Amsterdam, dokumenterer Frank Slijper hvordan repræsentanter for våbenindustrien havde held med at påvirke EU's fremtidskonvent. Det var i denne forsamling at grundlaget for den foreslåede EU-forfatning blev lagt.

Konventet foreslog bl.a. at EU skulle have et Forsvarsagentur (EDA – European Defence Agency) for at samordne udvikling og indkøb af våben og andet militært udstyr, og at dette skulle skrives ind i forfatningen. I dag er forfatningen stadig et omdiskuteret forslag som ikke er trådt i kraft. Men Forsvarsagenturet er kommet på plads med deltagelse af 26 lande. Dan-

mark deltager ikke på grund af forsvarsforbeholdet.

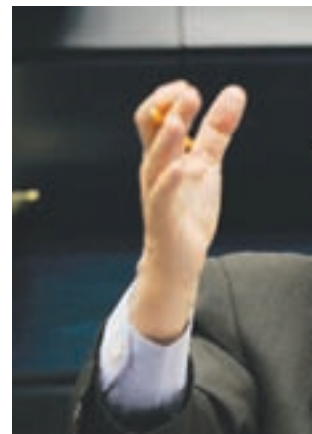
Agenturet blev etableret allerede i sommeren 2004 kun tre uger efter at EU's stats- og regeringschefer var blevet enige om indholdet i forfatningen.

Foreslog selv

Et andet eksempel på forsvarsindustriens indflydelse er hvordan udviklingen af forsvarsteknologi er kommet på EU's finanslov, nærmere bestemt det flerårige rammeprogram for forskning og teknologiudvikling.

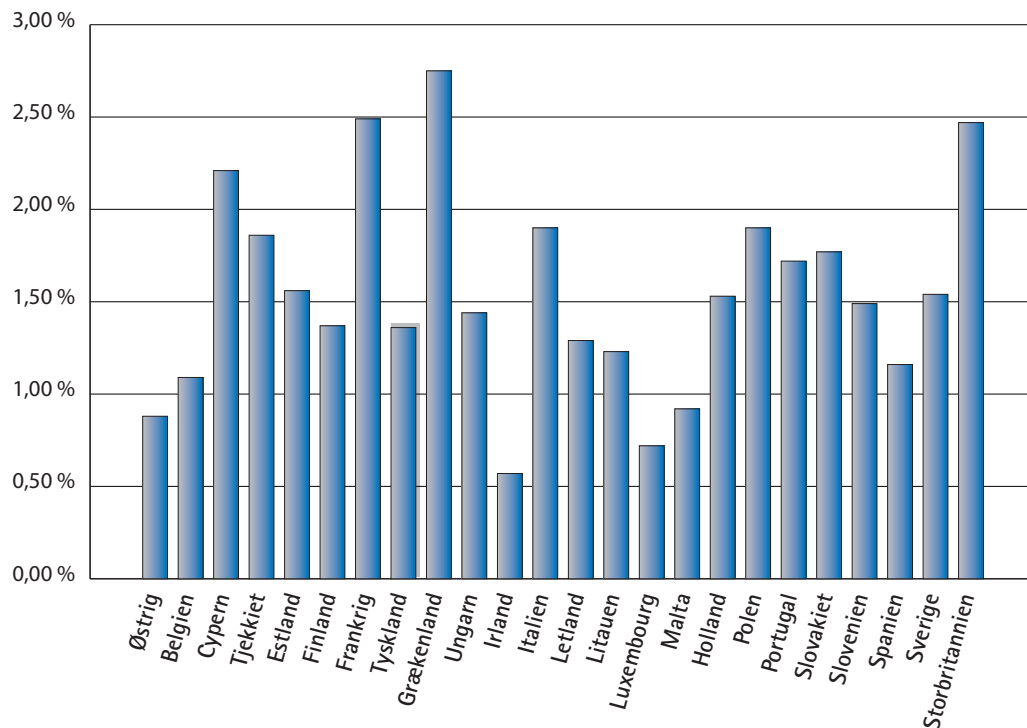
Ben Hayes, forsker ved dokumentationscentret Statewatch i London, har i en anden TNI-rapport beskrevet hvordan EU's program for sikkerhedsforskning blev etableret ved at Kommissionen inviterede forsvarsindustrien til selv at foreslå de udviklingsopgaver som industrien bagefter kunne byde ind på at løse.

Resultatet kan – hvis man får lidt læsehjælp – ses i det nye syvårige rammeprogram for forskning og teknologiudvikling (FP7-Framework Programme no. 7) for årene 2007-

Så meget bruger de til militæret

EU-landenes forsvarsudgifter 2005 målt i andel af landets bruttonationalprodukt. Danmark deltager ikke i EU's Forsvarsagentur og er derfor ikke med i tabellen. De danske forsvarsudgifter udgør ca. 1,5 procent af BNP. Kilde: eda.europa.eu

2013. Her er »sikkerhed« for første gang opstillet som et selvstændigt forskningsområde, med løfte om støtte på 10,4 milliarder kroner (1,4 milliarder euro) til og med 2013.

Antiterror og grænsekontrol

Det er intet i EU's forskningsprogram FP7 som tyder på at sikkerhed skal opfattes i konventionel militær betydning, som for eksempel udvikling af nye granater eller kampvogne.

De projekter, som EU hidtil har støttet i et midlertidigt program, befinder sig alle i grænselandet mellem militær og civil teknik. Det er projekter hvor de tekniske løsninger er de samme, uanset om opgaven hedder grænsekontrol, terrorbekæmpelse eller traditionelle militære operationer.

For eksempel er der givet penge til udvikling af detektorer som kan registrere sprængstoffer, til midler til hurtigt at opdage forgiftet drikkevand, og til systemer for personovervågning hvor der også tages hensyn til privatliv og integritet.

Industriens faste pladser

Koblingen til forsvarsindustrien fremgår først rigtig tydeligt når man ser på deltagerne i den arbejdsgruppe som har banet vejen for EU's sikkerhedsforskning. I arbejdsgruppen kaldet ESRAP (European Security Research

Advisory Board) har forsvarsvirksomheder som BAE, Siemens, Ericsson Microwave System og Thales haft mindst 14 faste pladser af 50, viser Ben Hayes' dokumentation.

»Pointen er at forsvarsindustrien har været med til at præge udviklingen af EU's sikkerhedspolitik uden en åben politisk debat. Vi ser udviklingen af et sikkerhedsindustrielt kompleks og en militarisering af EU, som de færreste borgere i EU er klar over,« siger han.

Slækket eksportkontrol

Foruden etableringen af Forsvarsagenturet, og industristøtten i EU's forskningsprogram peger Frank Slijper på et tredje område hvor forsvarsindustrien har banet vej for sig selv: betingelserne for våbeneksport.

»Den mest bekymrende udvikling er den mulige etablering af et indre marked for militært isenkram. Det vil føre til en grænseløs våbenhandel fra Dublin til Sofia og fra Lissabon til Helsinki som udtryk for et forstærket samarbejde indenfor militærindustrien. Jeg er bange for at det vil udløse en proces hvor våben bliver sendt til lande med de mindst restriktive eksportregler, eller dårligste kontrolsystemer, og derfra sælges videre til lande som de fleste EU-lande ellers ikke ville eksportere våben til,« kommenterer Frank Slijper overfor NOTAT. ♦

Kilder:

Frank Slijper: The Emerging EU Military-Industrial Complex - Arms lobbying in Brussels, Transnational Institute/Dutch Campaign Against Arms Trade No 2005/1 www.tni.org

Ben Hayes: Arming Big Brother - The EU's Security Research Programme, Transnational Institute/Statewatch NO 2006/1 www.tni.org

Forsvarsagenturet: eda.europa.eu

Behovet for at forstærke Europas militære formåen sådan at den svarer til vore bestræbelser er større end nogensinde. Det gælder også behovet for at svare på de udfordringer som vores forsvarsindustri står overfor. Dette agentur kan gøre en stor forskel i den henseende.

Javier Solana, EU's højtstående udenrigs- og sikkerhedspolitiske repræsentant og chef for Forsvarsagenturet.

Et indre våbenmarked på vej

Fælles forskning og liberalisering af handel skal styrke den europæiske våbenindustri i konkurrencen med USA og øge EU's militære kapacitet. Danmark er udenfor.

ISENKRAM. »Vi kan ikke længere, udelukkende på nationalt plan, afgøre hvilket udstyr der er brug for, og dernæst gennemføre separate nationale forskningsprogrammer og ordninger for indgåelse af kontrakter,« sagde EU's udenrigspolitiske koordinator Javier Solana efter vedtagelsen den 14. maj af en ny investeringspulje som skal styrke den europæiske forskning i nye våben.

Anledningen var en glædelig begivenhed for Solana. På mødet havde forsvarsministrene fra 19 medlemslande skrevet under på det dokument som officielt lancerer den første fælles investeringspulje til våbenudvikling. Endnu et skridt var dermed taget på vejen mod en fælles europæisk indsats for at styrke våbenindustrien og EU's militære kapacitet.

EU's første våbenpulje

Det Europæiske Forsvarsagentur har afsat ca. 400 millioner kroner i sin første fælles investeringspulje til våbenudvikling. Beløbet ligger ud over det fælles EU-budget og rammeprogrammet FP7 (omtalt i artiklen side 18). I forhold til medlemslandenes forsvarsudgifter er der tale om et nærmest symbolsk beløb. Sammenlagt er forsvarsbudgettet i de 27 EU-medlemslande på cirka 1.850 milliarder kroner, heraf går cirka 370 milliarder kroner til forskning og udvikling.

Den nye pulje skal gøre det muligt at »bruge flere penge, på en bedre måde, og bruge flere penge sammen på forskning og ny forsvarsteknologi«. Puljen skal ses i sammenhæng med en række andre initiativer der skal styrke den europæiske forsvarsindustri.

USA's forsvarsbudget er cirka dobbelt så stort som EU's, men USA bruger seks gange så meget på udvikling af våbenteknologi.

Danmark udenfor

Solana fik kun underskrifter fra 19 af de 27 EU-lande (samt Norge). Danmark, som ellers har en våbenindustri i fremgang, står uden for initiativet på grund af forsvarsforbeholdet. Derfor har Danmark slet ikke plads i Det Europæiske Forsvarsagentur og er ikke en del af agenturets indsats for en styrket våbenindustri og øget forskning i nye våben og andet forsvarsmateriel.

Heller ikke Bulgarien, Letland, Litauen, Luxembourg, Malta og Rumænien bidrager til den nye pulje, og det samme gælder Storbritannien som længe været skeptisk. Her har man nok i sine egne nationale ordninger.

Disse nationale ordninger, som ifølge Solana ikke er »økonomisk bæredygtige«, er

netop sagens kerne. Mange medlemslande har et tæt samarbejde med nationale virksomheder om våbenkøb og våbenudvikling, og det kan føre til knaphed på kapital til de store investeringer. Puljen skal sikre »nye finansielle og intellektuelle ressourcer« til udvikling af forsvarsmateriel.

Et indre marked for våben

Et af de andre tiltag, som har været undervejs i flere år, går ud på at liberalisere markedet. Formelt er våben nemlig undtaget for reglerne for det indre marked, og omtrent halvdelen af medlemslandenes indkøb foretages uden om reglerne for det indre marked. Alligevel er et »europæisk marked for forsvarsudstyr« ifølge Forsvarsagenturet godt på vej. Især fordi kontrakter mellem regeringerne og erhvervslivet oftere foretages i nye systemer for åben licitation som agenturet har skabt.

I øjeblikket er kontrakter for 75 milliarder kroner udbudt i dette system. Og med den vedtagne strategi er de næste skridt udstukket, herunder at lægge handelen med serviceydelse og med flere våbendele ind

under reglerne for det indre marked, så transaktioner over grænserne kan få mere fart.

EU vil matche USA

Motivet for arbejdet med forbedring af våbenteknologi er ikke rent militært, men også økonomisk. Våbenindustrien ses som »en værdifuld økonomisk ressource, en stor kilde til arbejdspladser, til eksport og teknologiske fremskridt – som gør sit til at bevare den folkelige opbakning til forsaret«. For tiden er det mest eksporten der optager landene bag Forsvarsagenturet. Man bekymrer sig om »problemer med adgang til USA's marked for forsvarsmateriel, og med etablering af en afbalanceret udveksling af teknologi over Atlanten«.

For at undgå at de europæiske våbenproducenter reduceres til »nicheproducenter« og underleverandører til amerikanske våbenproducenter, er det nødvendigt med en række »modforanstaltninger«, skrev agenturet i oktober 2006. Modforanstaltninger som nu tager form med den nye investeringspulje og skabelsen af et indre marked for våben. ♦

Det danske forsvarsforbehold

Danmark deltager ikke i udarbejdelsen og gennemførelsen af afgørelser og aktioner inden for EU, som har indvirkning på forsvarsområdet. Det skyldes at forsvarspolitik er et af de forbehold som Danmark fik over for Maastricht-traktaten i 1993. Forbeholdet betyder at Danmark ikke kan deltage i vedtagelsen og gennemførelsen af EU-ledede militære krisestyringsoperationer. Danmark kan dog godt deltage i drøftelserne.

Kritikere af forsvarsforbeholdet siger at det skal *ophæves* fordi det forhindrer Danmark i at deltage i fredsskabende og fredsbevarende indsats. I stedet for at ophæve forbeholdet har det også været foreslået at *ændre* forbeholdet, så det bliver muligt for Danmark at deltage i f.eks. minerydning og fredsbevarende opgaver under EU-kommando. Modargumentet er at Danmark i stedet kan deltage i humanitære og fredsbevarende aktioner uden om EU, og at forsvarsforbeholdet skal bevares, fordi det er med til at sikre at det danske fredsarbejde først og fremmest går gennem FN.

Rigtige og forkerte terrorister

Efter 11. september 2001 er kampen mod terrorisme blevet et afgørende element i europæisk sikkerhedspolitik. Et vigtigt redskab er lister over terrorister og terror-organisationer. Men procedurerne og begrundelserne for at blive stemplet som »terrorist« er ikke så klare som man kunne ønske.

TERRORLISTER OG UDENRIGSPOLITIK. Den iranske gruppe Folkets Mujahedin (MKO) øjnede håb, da EF-Domstolen 12. december 2006 annullerede beslutningen om optagelse af MKO på listen over terrororganisationer. Ifølge kendelsen havde EU ikke givet en tilstrækkelig begrundelse for sin beslutning. Derfor var den ugyldig.

Men MKO blev ikke fjernet. I stedet blev det i stilhed besluttet under et finansministermøde i slutningen af januar, at MKO bliver på listen.

I Danmark har Folketingets Europaudvalg ved flere lejligheder diskuteret sagen. I marts fik udenrigsministeren en næse for ikke at have inddraget udvalget efter dommen den 12. december. I den afgivne beretning hedder det videre, at flertallet (dvs. S, RV, SF og DF) »må tage afstand fra ethvert tilløb til at afgøre konkrete sager ud fra EU's almene udenrigspolitiske interesser. Optagelse og sletning af EU's terrorlister må alene ske ud fra ønsket om at registrere organisationer/personer, hvor der foreligger begrundet mistanke om terrorvirksomhed«.

Udenrigspolitisk redskab

Medlem af Europaudvalget, Svend Auken (S) ønsker ikke at tage stilling til, om der faktisk er tilløb til at lade udenrigspolitiske hensyn diktere, hvem der kommer på terrorlisten. Flertallet i udvalget har brugt den formulering, fordi andre har rejst diskussionen, siger han.

»Vi skal ikke stemple en gruppe som terrorister fordi den gør modstand mod et regime som vi har en interesse i at have et godt forhold til. Alle kan se at vi behøver en

dialog med Iran, og at Iran er nøglen til en holdbar situation i Irak og Mellemøsten, hvis det overhovedet er muligt, men det skal ikke føre til at grupper, som kæmper med lovlige midler imod det iranske regime, skal sættes på en terrorliste,« siger han.

Europaudvalget tager ikke stilling til om MKO er en terrorgruppe eller ej.

»Det har jeg ikke forudsætninger for at vurdere, og Europaudvalget skal ikke være en overdomstol. Men vi har lov at have det synspunkt, at det ikke må være bekvemmelighedssynspunkter, der definerer terrorlisterne« siger Svend Auken.

»Det rene sludder«

Udenrigsminister Per Stig Møller har afvist kritikken af at EU-landenes regeringer udelukkende beholder MKO på terrorlisten som et kort i forhandlingerne med Teherans præstestyre om Irans omstridte atom-program som »det rene sludder«.

Han ønsker ikke at udtale sig om hvem der fortjener at blive stemplet som terrori-

ster. Afgørelserne herom sker ved hemmelige og enstemmige beslutninger i EU's Clearing House hvor medlemsstaternes efterretnings-tjenester er repræsenteret. Virkningen af optagelse på listen kan bl.a. være indrejseforbud og indefrysning af økonomiske midler.

Hemmeligt

En af dem, som holder kritisk øje med terrorlisterne, er Ben Hayes fra borgerretsgruppen Statewatch. Han er ikke i tvivl om at udenrigspolitiske interesser spiller stærkt sammen med beslutningen om at sætte en gruppe på terrorlisten.

»Sagt generelt, så er der ingen tvivl om at det bliver brugt til at tilfredsstille fremmede regeringer. Det er geopolitiske, økonomiske og strategiske interesser, som spiller ind. Ofte er det jo de pågældende regeringer som beder om at få en gruppe stemplet som terrorister,« siger han og nævner som eksempel kurdiske grupper som den tyrkiske regering bekæmper.

Ben Hayes pointerer, at problemet starter på nationalt niveau. EU's terrorlister bygger

EU's terrorlister

FN's Sikkerhedsråd stemte i 2001 for en resolution som medfører vidtgående forpligtelser for FN's medlemsstater til at bekæmpe terrorisme. Det er op til medlemsstaterne at definere hvilke specifikke personer og organisationer der skal betragtes som terrorister og terrororganisationer. Den nærmere fastlæggelse heraf overlades således til FN's medlemsstater. Den 27. december 2001 fastlagde EU's Ministerråd en fælles holdning om regler for EU's terrorlister og satte en række navne på listen. Ændringer af listen foretages med enstemmighed blandt Rådets medlemmer. Listen justeres halvårligt.

Borgerkrigen i Sri Lanka er eskaleret i foråret 2007, tusindvis af tamiler er flygtet fra de nordøstlige områder som kontrolleres af De Tamilske Tigre. Kritikere siger at EU's terrorstemplingen af Tigrene sidste år gav regeringen »grønt lys« til at starte en offensiv.

nemlig på de lister og beslutninger som er taget i medlemslandene. Men der kan ikke undgå at blive spekulationer fordi terrorstemplingen holdes hemmelig, understreger han:

»Alle medlemslande skal være enige, men vi aner ikke hvilke lande der kræver en gruppe sat på listen. Der er ingen referater af debatten. Ingen ved hvem der foreslår hvad, eller hvilke diskussioner der foregår«.

Sri Lanka

Den 19. maj 2006 blev de Tamilske Tigre (LTTE) føjet til EU's terrorliste. Tigrene har kæmpet for selvstyre i den nordøstlige del af Sri Lanka i de seneste to årtier. Beslutningen fik umiddelbart konsekvenser for den danske udenrigspolitik og spændte ben for de igangværende mæglingsbestrebelse.

En af kritikerne var svenskeren Ulf Henricsson, afgående chef for den internationale observatørgruppe, som siden 2002 havde overvåget våbenhvilen mellem LTTE og regeringen i Colombo.

»Det var en forkert beslutning. LTTE og regeringen i Colombo indgik våbenhvilen i 2002 som ligeværdige parter. Hvis den ene

part pludselig betegnes som en terrororganisation, er det ikke svært at se, at vi løber ind i vanskeligheder, udtalte Henricsson.

De tre EU-lande, Danmark, Sverige og Finland, blev herefter tvunget til at trække sine fredsmæglere tilbage fra Sri Lanka, hvor borgerkrigen er eskaleret dramatisk siden.

Hamas

Også den palæstinensiske organisation Hamas optræder på terrorlisten. Det forhindrede imidlertid ikke Hamas i at vinde valget i det palæstinensiske selvstyre i januar 2006. Det satte EU i et alvorligt dilemma: Hvad stiller man op med en regering, der bygger på en bevægelse, der har begået terrorhandlinger, og som står på EU's terrorliste, men som er demokratisk valgt, oven i købet i et valg der af alle internationale valgobservatører er betegnet som et mønster eksempel på et frit og fair valg?

EU besluttede at indstille sin direkte økonomiske støtte til den nyvalgte Hamas-ledede palæstinensiske regering. I stedet forsøgte man at kanalisere hjælpen uden om regeringen. Ifølge FN betød det at hjælpen

blev leveret mindre effektivt, fordi den blev fordelt på flere modtagere.

Hezbollah

Hezbollah er, ligesom Hamas, både en militær organisation og et politisk parti. Ved det libanesiske valg i maj-juni 2005 vandt partiet 14 af parlamentets 128 mandater og indtrådte i regeringen. Siden har Hezbollah trukket sig ud og krævet regeringens afgang.

Efter den israelske invasion i Libanon i sommeren 2006 – som officielt var et svar på Hezbollah's tilfangetagelse af en israelsk soldat, krævede den israelske regering Hezbollah sat på EU's terrorliste. 213 amerikanske Kongres-medlemmer bakkede kravet op. USA har i modsætning til EU stemplet Hezbollah som en terrororganisation.

»I betragtning af den følsomme situation tror jeg ikke, det er noget vi vil gøre noget ved nu,« svarede den finske udenrigsminister i august sidste år.

Dermed bekræftede han indirekte at beslutningen om terrorist eller ej er en politisk afgørelse afhængig af den konkrete situation. ♦

Den norske regering har – i modsætning til EU – anerkendt den palæstinensiske samlingsregering.

Norge på den globale scene

Norge spiller en vigtig rolle på den udenrigspolitiske scene – også selv om landet ikke er med i EU. Eller måske netop derfor.

SELVSTÆNDIGHED. Norge, hvis befolkning har sagt »nei takk« til både EF og EU, er en betydningsfuld aktør på den globale scene. I flere tilfælde har den norske regering formået at spille en positiv rolle som ikke havde været mulig, hvis landet havde været medlem af EU.

Det blev tydeligt, da EU sidste år – stik imod anbefalingen fra den svenske general og daværende chef for de internationale observatører i Sri Lanka, Ulf Henricsson – valgte at terrorstemple de Tamilske Tigre (LTTE). Henricsson havde slået fast, at beslutningen ville føre til mere vold mellem LTTE og den srilankanske hær. Hvilket siden er blevet til virkelighed.

EU's handling førte desuden til at EU-landene Danmark, Finland og Sverige måtte trække deres fredsobservatører ud. Men Norge og Island, der ikke fulgte EU's terrorstempling, fortsatte fredsarbejdet på trods af den forværrede situation.

Mellemøsten

Norge har i øvrigt været hovedmægler i Sri Lanka-konflikten. Men Norge er også fremtrædende i fredsarbejdet andre steder, blandt

andet i Mellemøsten, hvor nordmanden Terje Rød-Larsen i flere omgange var FN's fredsforhandler.

»Det, jeg har været med til i Mellemøsten – som en del af et team – er at føre Norge ind i en nøglerolle i en af verdens vigtigste regioner og vanskeligste konflikter. Dette ville have været vanskeligere, hvis Norge var medlem af EU,« udtalte han i et portrænterview i 1997.

I de forskellige konflikter er Norges rolle ofte mere upartisk end EU's. I Mellemøsten-konflikten har det givet sig udslag i, at Danmark, som EU-medlem, ikke anerkender Palæstinas nye samlingsregering. Mens Norge gør det.

Guerillaoperation

Det er dog ikke kun på fredsområdet, at forskellene kan ses. Det gælder også på miljøområdet. Efter Johannesburg-topmødet i 2002 om bæredygtig udvikling udtalte UNDP-chefen Mark Malloch Brown:

»Jeg ville ønske der var flere lande som Norge. I har sammen med Schweiz ført en ekstremt effektiv guerillaoperation.«

Ordene faldt, fordi Norge og Schweiz havde været med til at forhindre et forslag fra bl.a. EU og USA om at regler fra WTO skulle veje tungere end internationale miljøregler.

Den norske miljøminister Hilde Frafjord Johnson udtalte i samme forbindelse:

»Jeg er vældig glad for at vi ikke er med i EU nu. Så havde dette ikke været muligt.«

Benytter Norges handlefrihed

Norges tidligere udenrigsminister Knut Vollebæk har påpeget at EU-landene nogle gange benytter sig af Norge:

»Vi samarbejder med en række EU-lande, når det gælder menneskerettigheds-spørgsmål, men vi har af og til et noget større spillerum, en noget større mulighed for at tage selvstændige initiativer, og det ved vi også at vores EU-kolleger plejer at sætte pris på. Ikke mindst de nordiske lande bruger dette i FN-sammenhæng, de ser os som en interessant spydspids,« sagde daværende udenrigsminister Knut Vollebæk i Stortinget den 19. november 1997. ♦

Kommentar

EU til fredsprøve

Af Jan Øberg

EU's ledere har fejret 50-året for underskrivelsen af Rom-traktaten.

I Berlin-deklarationen siger de, at de »går ind for fredelig løsning af konflikter i verden og stræber mod at sikre, at mennesker ikke bliver ofre for krig, terrorisme og vold«.

Førende medier har beskrevet EU som den vigtigste eller eneste ansvarlige for freden i Europa. Det falder dem ikke ind at der kunne være andre faktorer, såsom OSCE-processen, Brandts øst-politik, Gorbatjov, fredsbevægelserne. Det falder dem ikke ind at det var borgere og deres ikke-voldelige aktioner på begge sider, der var årsag til at den kolde krig ikke endte som en tredje verdenskrig.

Faktisk spørger ingen sig selv, hvad fred betyder, og hvordan fred skal skabes i det 21. århundrede. Få gør sig den ulejlighed at sætte EU, den foreslåede forfatning og den aktuelle politik på en fredsprøve.

Er det ikke mærkeligt, at der ikke er ét ord om nedrustning, afskaffelse af atomvåben (EU er atomvåbenbaseret), om ikke-vold, forsoning, ingen fredsskabende filosofi eller seriøs tilslutning til FN's charter i den foreslåede EU-traktat?

Er folk opmærksomme på hvor begrænsede bestræbelserne på civil konfliktløsning er, sammenlignet med den militære vækst (en forpligtelse ifølge EU-traktaten!) og koordinationen med atom-NATO.

Det er ikke engang gået op for kommentatorerne, at EU ikke har et eneste fredsakademi, eller at traktaten nævner ordet fred otte gange, mens den taler om militær/for-svar 64 gange.

Er det ikke en smule arrogant, at EU's udenrigspolitiske leder Javier Solana har sammensat et intellektuelt hjælpeløst 16 sider langt dokument med titlen »europæisk sikkerhedsstrategi«, der er det grundlæggende dokument i opridsningen af den fremtidige sikkerhed for mere end 400 millioner europæere?

Op alle synes meget passende at have glemt at Solana i sin egenskab af NATO-rådgiver var den højst placerede civile beslutningstager, for netop otte år siden ansvarlig

Jan Øberg er fredsforsker og direktør for Den Transnationale Stiftelse for Freds- og Fremtidsforskning, TFF, i Lund, Sverige. Har bl.a. udgivet »Fremmer EU freden? Analyse, kritik og alternativer« (2005).

for ødelæggelsen af Serbien og Kosovo, en grov overtrædelse af international lov, uden opbakning fra FN og med ufattelige lidelser til følge i området. Uden at skabe fred i Kosovo – ikke engang endnu.

EU formodes at tale med en stemme i udenrigs- og sikkerhedspolitik. En af de få gange medlemslandene har gjort det, resulterede det i en katastrofe, da man alt for tidligt anerkendte Kroatiens og Sloveniens løsrivelse fra Jugoslavien. Krigen i Bosnien blev uundgåelig. Men har man hørt nogen i EU's sikkerhedspolitiske kredse ytre ét selvkritisk ord eller tale om at tage ved lære?

Mangelen på kritisk medieanalyse, den selvforherligende tone og mangelen på ærlig selvkritik og åben debat om EU varsler ilde for fællesskabets fremtid, for muligheden for at få skabt et demokratisk fredsprojekt. Hvis EU ikke kan gøre det bedre på et tidspunkt, hvor millioner søger alternativer til amerikansk imperialisme, hvornår kan det så? ♦

Fremmer EU freden?

Den dansk-svenske fredsforsker Jan Øberg analyserer i rapporten »Fremmer EU freden?« EU's politik, herunder forfatningsforslaget, når det gælder forsvar, sikkerhed, udenrigspolitik, konflikt håndtering og fred.

Jan Øberg når frem til at forfatningsforslaget og andre centrale EU-dokumenter giver udtryk for en fredsforståelse, hvor vægten lægges ensidigt på en militært baseret sikkerhedspolitik. I den forståelse findes der således »god vold«, der skal balancere eller udrydde »ond vold«. Derimod spiller konflikt håndtering og problematisering af volden som sådan stort set ingen rolle.

Jan Øberg diskuterer to modstående fredsforståelser i relation til følgende fire dimensioner: direkte vold, strukturel vold, kulturel vold og miljømæssig vold. Rapporten fremlægger 25 konstruktive forslag til hvad EU kunne gøre, bl.a. oprettelse af europæiske fredsakademier, uddannelse i konflikt håndtering for EU-diplomater og opgradering af samarbejdet med FN og OSCE m.m.

Rapporten (52 s.) kan downloades på Tænketanken NyAgendas hjemmeside: nyagenda.dk

Og hans telefonnummer er 00 32 2 281 6111

Engang klagede USA over at det var umuligt at finde ud af hvem i EU, man skulle ringe til for at høre EU's mening. Nu er telefonnummeret der, og udenrigschefen står klar til at tage telefonen. Måske får han titel af »EU-udenrigsminister«, men det ændrer dog ikke ved at medlemslandene vil bevare deres vetoret.

UDENRIGSMINISTEREN. Også for 30 år siden klagede man i Europa over at USA handlede for enerådigt i forhold til resten af verden. De store EU-lande ville med på råd. Den daværende amerikanske udenrigsminister Henry Kissinger sukkede: Jeg vil gerne ringe til Europa. Men hvem skal jeg ringe til?

Kissingers bemærkning er siden gået over i historien som et billede på EU's manglende evne til at føre fælles udenrigspolitik. Det var svært at finde ud af, hvad europæerne mente om den ene eller anden internationale problemstilling, for som minimum skal man ringe til London og Paris, måske også til Berlin, Rom og Madrid. Og efter de mange telefonopkald kan man stå med lige så mange forskellige svar.

Nu er problemet med det manglende telefonnummer løst. Ved telefonen sidder EU's udenrigspolitiske repræsentant, den 64-årige spanier Javier Solana og hans medarbejdere. Han har blot to problemer: Han hedder ikke »udenrigsminister« og han er det heller ikke.

Det magtfulde ansigt udadtil

Ifølge udkastet til EU-forfatning skal EU have en udenrigsminister. Han bliver en person med to kasketter på én gang. Han skal både

være medlemslandenes fælles EU-ansigt over for omverdenen, og han skal være næstformand for Kommissionen med ansvar for udenrigspolitikken. Han får et udenrigsministerium, det vil sige en stab af medarbejdere, han kan råde over. Han bliver tilmed udenrigsminister for en Union som opruster militært, især til at kunne føre egentlige krige uden for eget område, den såkaldte fredskabelse.

Chefen for det hele, den fælles udenrigsminister, vil i sagens natur, blive en ganske magtfuld person. Favoritkandidaten er Javier Solana, der også har en fortid som chef for det militære samarbejde i NATO. Solana, hvis titel i dag kun er »højststående repræsentant« for den fælles udenrigspolitik, flyver og farer verden rundt og optræder på fotos alle vegne hvor der er brug for at sætte ansigt på Unionen internationalt. Han mangler kun den formelle titel, samt den dobbelte kasketføring, der kan forene de forskellige organer i EU – medlemslandene i Ministerrådet og Kommissionen.

Alle skal være enige

Selv om Solana nu tager telefonen på EU's vegne, så er han stadig repræsentant for en

udenrigspolitik som, i modsætning til de fleste EU-områder, ikke vedtages med flertalsafstemninger. Der er enstemmighed. Man kan ikke vedtage en EU-holdning ved at stemme et mindretal af lande ned.

Det er et grundvilkår for EU, som afspejler at EU ikke er en stat og at noget så vigtigt som et lands udenrigspolitik stadig er nationalt område.

Heller ikke udkastet til en forfatning ændrer på det forhold. Talrige formuleringer om at EU-landene skal tale med én stemme og skal underordne sig EU's fælles beslutninger er – ja, netop formuleringer. Kendsgerningen er at hvis medlemslandene ikke vil indordne sig og blive enige, så kan de ikke tvinges.

I EU-systemet ser mange gerne udenrigspolitik ændret til et område, hvor EU har kompetencen over medlemslandene. Men der er lange udsigter til at f.eks. de to gamle stormagter med atomvåben, Frankrig og Storbritannien, vil overlade spørgsmål om krig og fred til flertalsbeslutninger i Bruxelles.

I stedet gør EU noget andet for at drive udviklingen fremad: Bygger institutioner og udnævner personer. EU's historie har vist at det er en metode, man ikke skal underkende betydningen af. ♦

Forfatningen om udenrigspolitik

- * »Unionen forsvarer og fremmer i forbindelse med den øvrige verden sine værdier og interesser« (artikel I-3)
- * »Medlemsstaterne støtter aktivt og uforbeholdent Unionens fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik i en ånd af loyalitet og gensidig solidaritet og respekterer Unionens indsats på dette område. De afstår fra enhver handling, der strider mod Unionens interesser eller kan skade dens effektivitet« (artikel I-16).
- * Den fælles politik »vil føre til« et fælles forsvar (forfatningsudkastets artikel I-41.2).
- * Medlemslande er forpligtet til »gradvis at forbedre deres militære kapacitet« (artikel I-41.3).
- * En gruppe lande kan slå sig sammen i en union inden for Unionen med flertalsafgørelser (artikel I-41.6 om »permanent struktureret samarbejde«).
- * Fælles musketér-ed, således at hvis et EU-land angribes, skal de andre EU-lande »yde al hjælp og bistand, der ligger inden for deres formåen« (artikel 41.7).
- * Medlemslandene skal komme hinanden til undsætning, eventuelt militært, ved terrorangreb eller katastrofer (artikel I-43).
- * Medlemslandene kan – uden nye traktatændringer – blive enige om for fremtiden at lade emner afgøre ved flertalsafgørelser (artikel I-40.7)
- * EU skal kunne løse krigsindsatser uden for eget område, de såkaldte »kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse« (artikel III-309.1), en formulering der dog allerede står i den nuværende traktat, Nice-traktaten.

I næste nummer

NOTAT om klimakrisen og EU

EU er storforbruger af energi og er dermed også ansvarlig for en væsentlig del af det udslip af CO₂, der truer med at skabe en helt uholdbar global opvarmning. Hvad gør EU for at bekæmpe denne udvikling, og hvilken rolle spiller EU for den danske energipolitik?

EU holder ikke sine løfter

EU spillede en væsentlig rolle i at få Kyoto-aftalen vedtaget, men EU har ikke været nær så god til at få de lovede besparelser ført ud i livet. Og det kvotesystem, der skulle tvinge virksomhederne til at spare på energien og dermed på udslippet af CO₂, virker ikke. Virksomhederne har fået tildelt så mange kvoter at de slet ikke har behovet at spare.

Vi behøver ikke betale til atomkraft

Danskerne er imod atomkraft, og atomkraften er for længst taget ud af dansk energipolitik. Alligevel er de danske skatteydere med til at betale udviklingen af atomkraft i de andre EU-lande. Det er vi, fordi vi er medlem af EURATOM der blev grundlagt sammen med det europæiske fællesmarked i 1957.

Derfor taler stadig flere for at Danmark skal melde sig ud af EURATOM, og jurister bekræfter at det kan lade sig gøre.

EU stjæler mad fra ulandene

EU har besluttet, at 10 procent af bilernes brændstof skal bestå af etanol. Men denne beslutning vil i bedste fald forøge udslippet af CO₂, og i værste fald vil den betyde at der bliver mindre mad til de fattige i ulandene.

Svar på quiz:

1-c, 2-b, 3-a, 4-b, 5-b, 6-a, 7-a, 8-b, 9-c, 10-c

2 281 611

Test din viden

Svarene kan du finde i artiklerne inde i bladet, eller se de rigtige svar på side 31.

1. Hvad hedder EU's udenrigspolitiske koordinator?
a) Jose Soldado b) Jaber Salchicha c) Javier Solana
2. Hvor planlægger EU sin hidtil største udenrigspolitiske mission med 1.800 mand?
a) Sudan b) Kosovo c) Pakistan
3. Hvilken af følgende organisationer står ikke på EU's terrorliste?
a) Hezbollah (Libanon) b) Folkets Mujahedin (Iran) c) Tamilske Tigre (Sri Lanka)
4. I hvilket af følgende lande har EU ikke gennemført militære aktioner?
a) Congo b) Tjetjenien c) Makedonien
5. Hvornår oprettede EU et våbenagentur?
a) 1998 b) 2004 c) det er ikke oprettet, men var et forslag i forfatningen
6. Hvilket EU-land har de største militærudgifter målt i forhold til bruttonationalproduktet?
a) Grækenland b) Italien c) Storbritannien
7. Hvad gør de fem centralasiatiske lande interessante for EU?
a) store naturgasreserver b) billig arbejdskraft c) sjældne mineraler
8. Hvornår blev den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP) en del af EU's traktatgrundlag?
a) Romtraktaten (1960) b) Maastricht-traktaten (1993) c) Amsterdam-traktaten (1999)
9. Fjernelsen af et mindesmærke for russiske soldaters kamp mod nazismen har forværret forholdet mellem EU og Rusland. Hvor stod mindemærket?
a) Tjekkiet b) Bulgarien c) Estland
10. Hvorfor deltager Danmark ikke i militære EU-aktioner?
a) pga. Danmarks medlemskab af NATO b) pga. regeringens samarbejde med USA c) pga. forsvarsforbeholdet

Adressefelt

DANMARK

PP

Maskinel magasinpost
Blad ID: 42567

Postafsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Udgiver og kontraktadr.:
NOTAT
Nordkysrvejen 2F
8961 Allingåbro
Tlf. 86 48 16 00

